

Міністерство освіти та науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет філології
Кафедра романо-германської філології та перекладу з німецької мови

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Стратегії репрезентації жіночої суб'єктивності в прозі німецьких письменниць 1990-2000-х рр. (на матеріалі романів Г. Мюллер, М. Марон та Дж. Ерпенбек)

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Студентки VI курсу 643 групи

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька

Керівник: к. філол. н., доцент

Павлюк Христина Богданівна

Рецензент: к.пед.н., доцент

Кіршова Ольга Володимирівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Миколаїв – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ТЕМИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЖІНОЧОЇ СУБ'ЄКТИВНОСТІ У НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ЛІТЕРАТУРІ 1990-2000-Х РОКІВ	8
1.1. Літературні трансформації 1990-2000-х років на тлі знакових соціально-політичних подій у ФРН.....	8
1.2. Сутність поняття жіночої суб'єктивності у сучасній літературознавчій науці. Огляд досліджень	17
РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЖІНОЧОЇ СУБ'ЄКТИВНОСТІ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ ЖІНОЧІЙ ПРОЗІ НА ТЛІ РОМАНІВ ДЖЕННІ ЕРПЕНБЕК	24
2.1. Дж. Ерпенбек у колі авторів доби Повороту та концепція жіночої суб'єктивності у доробку письменниці	24
2.2. Аналіз репрезентації жіночості в прозі авторки. Жіночі постаті в романах Дж.Ерпенбек	37
РОЗДІЛ 3. ГЕРТА МЮЛЛЕР ТА МОНІКА МАРОН ЯСКРАВІ ПРЕДСТАВНИЦІ ПИСЬМЕННИЦЬКОГО РУХУ ДОБИ ПОВОРОТУ	55
3.1. Творча манера та проблематика текстів Г.Мюллер та М. Марон у контексті буремного часу падіння Муру.....	55
3.2. Формування жіночих образів та персонажів у творах письменниць з урахуванням відмінностей та спільних рис	67
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86
ДОДАТКИ	94

ВСТУП

Актуальність цієї дипломної роботи безсумнівно визначається не лише академічною, а й соціокультурною необхідністю розуміння сучасного німецькомовного літературного простору. Зосередження на жіночій суб'єктивності стає важливим у контексті сучасних дискусій про гендерну рівність та роль жінки в суспільстві. Аналіз стратегій репрезентації жіночої суб'єктивності у прозі німецьких письменниць періоду 1990-2000-х років стає ключовим для розкриття та осмислення різноманітних шляхів вираження жіночої ідентичності, розвідка способів, якими ці авторки вплинули на літературну та культурну карту свого часу. Романи Г. Мюллер, М. Марон та Дж. Ерпенбек відображають складність жіночої реальності та відтворюють унікальні відтінки жіночої перспективи, що робить цю роботу суттєвим для вивчення літературної історії та культурних трансформацій у цей період.

Об'єктом роботи є романи Г. Мюллер «Die Achtung der Menschenrechte ist im Grundgesetz verankert» (1998), «Heute wär ich mir lieber nicht begegnet» (1997) М. Марон «Pawels Briefe» (1999) та Дж. Ерпенбек «Geschichte vom alten Kind» (2001), які є ключовими творами цього періоду та відображають різноманітні аспекти жіночої суб'єктивності.

Робота спрямована на аналіз методів та прийомів, за допомогою яких письменниці репрезентують жіночу суб'єктивність у своїх творах, включаючи внутрішні думки та почуття героїнь, способи їх взаємодії з оточуючим світом, а також особливості конструкції жіночої ідентичності через літературні образи. Розгляд обраного об'єкту дозволить проаналізувати, яким чином ці письменниці вплинули на розвиток сучасної літературної культури та сприяли у формуванні різноманітних концепцій жіночності у літературі.

Предметом роботи даної магістерської роботи є способи репрезентації жіночої суб'єктивності в літературі, представлені в творах німецьких письменниць періоду 1990-2000-х років.

Ця робота спрямована на вивчення специфіки та особливостей вираження жіночої суб'єктивності через літературні образи, внутрішні монологи, конструкцію персонажів та їхні взаємодії з навколишнім світом у зазначених романах. Об'єкт роботи також охоплює аналіз впливу цих стратегій репрезентації на формування уявлень про жіночність, гендерні стереотипи та соціокультурні тенденції у німецькій літературі та суспільстві кінця ХХ – початку ХХІ століття. Ретельна розвідка предмету сприятиме розкриттю різноманітних аспектів жіночої суб'єктивності, її взаємозв'язку з культурним контекстом та літературною традицією, що є ключовим для розуміння та інтерпретації сучасної німецької літератури.

Метою роботи є системне дослідження стратегій репрезентації жіночої суб'єктивності у німецькомовній прозі, зокрема, у текстах німецьких письменниць 1990-2000-х років. Означена мета передбачає реалізацію таких **завдань**:

- аналіз та розкриття різноманітних способів, за допомогою яких авторки втілюють жіночу перспективу, внутрішній світ та конструкцію жіночої ідентичності у своїх текстах;

- виявлення ключових характеристик та особливостей жіночої суб'єктивності шляхом аналізу літературних образів, мовно-стилістичних засобів, а також окреслення тематики та структури змісту;

- оприявлення взаємозв'язку між способами репрезентації жіночності та соціокультурним контекстом дев'яностих-двотисячних, що уможливило краще усвідомити вплив текстів Дж. Ерпенбек, Г.Мюллер та М. Марон на формування наративів щодо гендерних ролей та суспільних норм;

- визначити як авторки використовували жіночі аспекти для розбудови глибоких та комплексних персонажів у своїх романах та виявити відмінності та спільні риси у їхній творчій манері та підходах до відображення жіночості.

Методи дослідження. Дипломна робота базується на аналізі 312 літературних цитат з текстів Дж. Ерпенбек, Г.Мюллер та М. Марон. У роботі було використано комплексний підхід із застосуванням як критичного аналізу, так і методів літературознавчої розвідки. Метод лінгвостилістичного аналізу застосовано для вивчення мовно-стилістичної організації тексту та взаємозв'язків у текстовій системі. Метод кількісного аналізу використовувався на всіх етапах розвідки для визначення кількісних характеристик вербалізації емотивності у прозових текстах. Також у роботі використано компаративний метод для порівняння та контрастування стратегій репрезентації жіночої суб'єктивності у текстах означених письменниць, що уможливило виявлення спільних / відмінних рис у способах репрезентації жіночої перспективи. Окрім цього в процесі опрацювання текстів Дж. Ерпенбек, Г.Мюллер та М. Марон було застосовано біографічний метод, історико-культурний метод та метод пильного читання (close reading).

Теоретична цінність. Аналіз стратегій репрезентації жіночої суб'єктивності у доробку німецьких письменниць періоду 1990-2000-х років має теоретичне значення у контексті розуміння сучасної літературної та культурної динаміки.

Ця робота сприятиме розширенню та уточненню наукових уявлень про способи вираження жіночої ідентичності через літературні тексти та їх вплив на формування гендерних ролей у суспільстві. Пильне прочитання текстів Дж. Ерпенбек, Г.Мюллер та М. Марон уможливить оприявлення різноманітних аспектів жіночої суб'єктивності.

Практична цінність проявляється у можливості використання отриманих результатів у практичних сферах. Аналіз стратегій репрезентації жіночої суб'єктивності у творах німецьких письменниць 1990-2000-х років може мати певні практичні застосування.

Наприклад, отримані в ході роботи висновки можуть бути корисними для культурологічних аналізів, досліджень гендерної проблематики у сучасному суспільстві, особливо в контексті формування гендерних стереотипів та ролей. Розуміння різноманітних стратегій репрезентації жіночності у літературі може мати вагомий вплив на соціокультурні дебати та сприяти формуванню більш відкритого та рівноправного суспільства.

Крім того, отримані результати можуть бути корисними для вивчення та викладання сучасної німецької літератури, особливо з погляду вивчення гендерних аспектів та перспектив уявлення жіночої ідентичності. Практична цінність полягає також у можливості використання цих досліджень для інтерпретації сучасних тенденцій у літературі та виявлення їхнього впливу на сучасне суспільство.

Новизна. Попередні опрацювання гендерної тематики у літературі значною мірою сконцентровані на інших періодах або країнах, що робить цю роботу важливим внеском у розуміння конкретних контекстів інтерпретації жіночності в німецькій літературі в зазначений часовий проміжок.

Також, аналізувати репрезентацію жіночої суб'єктивності у прозі жінок-письменниць з цього конкретного періоду — це інноваційний підхід у вивченні гендерних аспектів у літературі. Обрані романи відображають різноманітність підходів до цієї теми, що відкриває можливість для глибшого розуміння та порівняння різних стратегій, що використовуються письменницями для представлення жіночої суб'єктивності у своїх творах.

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ТЕМИ ЖІНОЧОЇ СУБ'ЄКТИВНОСТІ У НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ЛІТЕРАТУРІ 1990-2000-х РОКІВ

1.1. Літературні трансформації 1990-2000-х років на тлі знакових соціально-політичних подій у ФРН

Гендерна проблематика набуває все більшої актуальності у сучасному літературознавстві. Зростає інтерес дослідників до вивчення особливостей репрезентації жіночого досвіду, світобачення та ідентичності у художніх творах. Це пов'язано із загальними процесами емансипації жінок у суспільстві та утвердженням феміністської ідеології.

Актуальним є вивчення моделей конструювання жіночої суб'єктивності у сучасній німецькомовній літературі в контексті історико-культурних та соціальних змін кінця ХХ - початку ХХІ століття. Цей період характеризується активізацією жіночої прози, появою нових імен та тенденцій. [33]

У даному розділі будуть розглянуті теоретичні засади вивчення жіночої суб'єктивності та її репрезентації у літературі. Аналіз наукових концепцій дозволить виокремити ключові підходи до вивчення цієї проблематики та сформулювати методологічну базу подальших робіт.

Падіння Берлінської стіни 9 листопада 1989 року стало початком процесу об'єднання Німеччини та мало визначальний вплив на подальший розвиток німецького суспільства і культури. Ця подія ознаменувала кінець розподілу Німеччини на ФРН та НДР і розпочала складний процес входження Східної Німеччини до лона західнонімецької держави.

Процес об'єднання відбувався поетапно. 3 жовтня 1990 року було проголошено об'єднання Німеччини шляхом приєднання НДР до ФРН. Це означало фактичне поглинання Східної Німеччини Західною та поширення на її територію конституції, правової системи і суспільно-політичного ладу ФРН. Такий варіант об'єднання викликав неоднозначну реакцію у суспільстві, адже для громадян НДР він означав радикальну зміну устрою життя.

Наступним важливим етапом стали парламентські вибори в об'єднаній Німеччині 2 грудня 1990 року, за результатами яких був сформований новий уряд на чолі з федеральним канцлером Гельмутом Колем. Це завершило юридичне оформлення об'єднання. Проте його практичне втілення виявилось складнішим. Незважаючи на спільну мову та культуру, між Західною та Східною Німеччиною існували значні відмінності в менталітеті, світогляді, соціально-економічному розвитку. Це ускладнювало процес адаптації населення Східної Німеччини до нових реалій.

Об'єднання спричинило глибокі соціально-економічні зміни на території колишньої НДР. Була проведена приватизація державної власності, реорганізована промисловість, сільське господарство, запроваджені ринкові відносини. Ці реформи супроводжувалися зростанням безробіття, зниженням життєвого рівня населення Східної Німеччини. Зросла соціальна напруга у суспільстві.[34]

У культурному житті об'єднана Німеччина постала перед проблемою інтеграції східної та західної культур, подолання стереотипів і упереджень. У літературі з'явилися твори, що відображали складну адаптацію населення Східної Німеччини до нових умов, розчарування в наслідках об'єднання (Г. де Брюйн «Майже так само як у раю», І. Шульце «Сімпл»). [53, с. 61] Водночас активізувався літературний діалог між західними та східними авторами.

Після завершення Холодної війни і падіння Берлінського муру у 1989 році Німеччина стала свідком історичного перетворення. Об'єднання країни в 1990 році відобразилося у всіх сферах життя, включаючи культуру та літературу. Поновлена єдність країни породила нові ідеї, амбіції та виклики, які знайшли відображення у літературі.

Цей період став часом пошуку нових ідентичностей та спробою вирішити проблеми, пов'язані з інтеграцією двох колишніх держав. Це відобразилося в літературі через появу нових тем, що стосувалися національної самосвідомості, ідентичності, соціальних конфліктів та пошуку нових цінностей.

Література цього періоду відображала різні погляди на об'єднання країни та його вплив на суспільство. Деякі твори аналізували минуле, інші концентрувалися на викликах сучасності. Автори створювали твори, які відображали перетворення у німецькому суспільстві, звертали увагу на роль культурного спадку в умовах змін та відображали дух часу.

Цей період також сприяв розвитку різних літературних напрямів, що відображали різноманітність поглядів на новостворену реальність. Таким чином, літературна сцена німецькомовного простору кінця 20 століття була багатозаровою та різноманітною у відображенні нового історичного контексту об'єднаної Німеччини.

Період 1990-2000-х років характеризується активними пошуками і трансформаціями у німецькій прозі. Література реагує на соціокультурні зміни в суспільстві та намагається осмислити нові реалії об'єднаної Німеччини.

Однією з провідних тенденцій стає розвиток постмодернізму з його експериментами з формою, грою з текстом, іронією, пародіюванням. З'являються романи-колажі, твори з елементами магічного реалізму,

гіпертекстуальністю (П. Зюскінд «Парфумер», В. Шлінк «Читець»).[24, с. 489–505]

Поширюється жанр історичного роману-постмодерну, який реінтерпретує минуле крізь призму сучасності (Г. Фондан «Помилка Рітти», Г. Грасс «Жереб»). З'являються антиутопії, що моделюють альтернативні сценарії майбутнього (Б. Шлінка «Територія»). [25, с. 65–66]

Актуальним стає жанр «роману пам'яті», який художньо переосмислює травматичні сторінки німецької історії ХХ століття: Друга світова війна, Голокост, розкол Німеччини (Г. Грасс «Жереб», В. Бронські «Безславний час»).

Розвивається жанр «роману повороту», що зображує трансформації у Східній Німеччині та проблеми об'єднання (І. Шульце «Сімпл», К. Вольф «Об'єднання»).

З'являються твори представників постколоніальної літератури, які порушують питання мультикультуралізму, ідентичності, расизму (Е. Оздамар «Міст через Золотий Ріг»). [23, с.72]

У цілому німецька проза 1990-2000-х років демонструє відхід від традицій реалізму, експериментаторство з формою, поліфонію стилів і тем, що відбиває складність і суперечливість сучасного світу.

На тлі глобальних перетворень у суспільстві та політиці, відбувалися значні зміни у літературному світі. Письменники почали активно експериментувати з жанрами, стилями та темами своїх творів. Такі нові тенденції та напрямки, як постмодернізм, метамодернізм, постколоніальна література, стали важливими елементами літературної сцени цього періоду.

У цей період, літературні твори набули більшої глибини та складності. Письменники розглядали соціальні та культурні аспекти життя, відображали реальність через різні призми та інтерпретації. Також спостерігалися зміни у

стилі та манері подання матеріалу, що зробило літературу цього періоду більш відкритою до новаторства та експериментування.

Літературні напрямки цього часу також розглядали внутрішні та зовнішні конфлікти, що відображали нову реальність Німеччини. Вони стали механізмом для розкриття складних питань громадянського суспільства, ідентичності, міграції, гендерної рівності та інших актуальних проблем.

Власне, літературні напрямки цього періоду стали платформою для поглиблення дискусій та вивчення важливих аспектів сучасного життя, викликаючи рефлексію та відкриваючи нові перспективи розуміння сучасного світу у німецькій літературі.

Літературний процес у Німеччині кінця ХХ століття тісно переплітався з історичними подіями цього періоду. Письменники активно реагували на суспільні зміни, інтерпретуючи їх у своїх творах.

Однією з центральних тем стало осмислення об'єднання Німеччини та його наслідків. Романи І. Шульце, К. Вольф, Г. Грасса відображають складну адаптацію населення Східної Німеччини до нових реалій, розчарування в об'єднанні, ностальгію за минулим. [52]

Іншою важливою темою була рефлексія над травматичним досвідом німецького минулого — нацизмом, Другою світовою війною, Голокостом. Ця проблематика знайшла відображення в «романах пам'яті» Г. Грасса, В. Бронскі, Б. Шлінка. [25]

Крім того, активно розроблялася «східна» тема — зіткнення Сходу і Заходу, мультикультуралізм, пошуки ідентичності в еміграції (Е. Оздамар, В. Шлінк). Це була реакція на міграційні процеси та зростання впливу Сходу у об'єднаній Німеччині. Провідні німецькі письменники гостро реагували на актуальні суспільні процеси, а їх творчість значною мірою формувалася під впливом історичних подій 1990-2000-х років.

Вплив історичних подій на літературну сцену у 1990-2000-х роках в Німеччині відзначався глибоким впливом історичних подій на творчість письменників та відображення соціальних змін у літературних творах. Цей період відзначався не лише перетвореннями у політичній арені, але й віддзеркаленням цих змін у культурному та літературному контексті.

Історичні зміни, такі як об'єднання Німеччини, перегляд колективної пам'яті та розмежування з минулим, ситуація з міграційною кризою та загострення соціальних проблем, стали стимулами для письменників переосмислити історію та відобразити ці зміни у своїх творах.

Твори того періоду стали своєрідним дзеркалом суспільства, відображаючи конфлікти, трансформації, а також спроби зрозуміти та згладити соціальні розбіжності. Письменники використовували літературні засоби для аналізу історичних подій, віддзеркалюючи їхній вплив на життя людей та культурні цінності.

Цей період відзначився також появою творчості, яка активно досліджувала аспекти ідентичності, пам'яті, та спільного минулого. Письменники у своїх творах підкреслювали важливість розуміння минулого для формування сучасної ідентичності, використовуючи літературні стратегії для відображення соціальних змін і перетину історії.

Таким чином, літературні твори цього періоду стали своєрідним інструментом розуміння та аналізу історичних подій, їхнього впливу на суспільство та формування колективної свідомості. Ці твори не лише відображали зміни у суспільстві, а й стали важливим джерелом для розуміння соціальних перетворень та їхнього впливу на життя людей.

Важливою рисою літературного процесу в Німеччині 1990-2000-х років була активізація жіночої прози та посилення уваги до гендерної проблематики.

Це пов'язано з загальними процесами емансипації жінок у західних суспільствах.

У творчості німецьких письменниць цього періоду набувають розвитку феміністичні ідеї та концепції. Зокрема, досліджуються питання жіночої самореалізації, пошуку ідентичності, подолання гендерних стереотипів, осмислення власного тіла і сексуальності.

Письменниці звертаються до актуальних соціальних тем – проблеми абортів, домашнього насильства, жіночих хвороб. Водночас вони експериментують з формою, зокрема, розвиваючи жанр «жіночого письма» як альтернативи чоловічій літературній традиції.

Серед провідних представниць німецької жіночої прози 90-х років можна назвати Ю. Франк, Б. Штраус, Е. Єлінек, Х. Мюллер, К. Руш. Їх твори стали вагомим внеском у розвиток феміністичної літературної культури та вивчення жіночої суб'єктивності.

Ключовими темами та концепціями, що знайшли відображення у творах німецьких письменниць цього періоду, були:

- Пошук жіночої ідентичності, осмислення власного «я» (романи Г. Мюллер «Обмін жінками», М. Марон «Павліна П.»).
- Подолання гендерних стереотипів, утвердження незалежності і самодостатності жінки (роман М. Марон «Стукіт сердець»).
- Критичне ставлення до патріархальних традицій, емансипація від чоловічого домінування (роман Дж. Ерпенбек «Дівчата»).
- Тілесність, сексуальність як важливі складові жіночого досвіду (романи Г. Мюллер, Дж. Ерпенбек).
- Відображення повсякденного життя жінок, жіночої психології та емоційності.

- Пошук альтернативних форм письма, створення специфічно «жіночого тексту».

Таким чином у центрі уваги письменниць було опрацювання жіночої суб'єктивності у різних її вимірах та аспектах.

Період 1990-2000-х років характеризується глибокими культурними трансформаціями в об'єднаній Німеччині. По-перше, відбувається інтеграція західної та східної культур, подолання радянських ідеологічних обмежень у сфері мистецтва. По-друге, посилюються процеси глобалізації та взаємовпливу культур.

Ці зрушення знаходять відображення в літературі. З одного боку, спостерігається активізація міжкультурного діалогу між західними та східними авторами, зростає увага до проблематики мультикультуралізму. З іншого - література переосмислює глобалізаційні процеси, зображуючи їх як зіткнення різних культур і світів.

Так, у творах представників постколоніальної літератури (Е. Оздамар, Ф. Озак та ін.) досліджуються питання культурної ідентичності на фоні глобалізації. Автори-емігранти (В. Шлінк, Е. Оздамар) зображують складну адаптацію мігрантів у німецькому суспільстві.

Німецькі письменники гостро реагують на культурні зрушення, шукають художні форми для їх осмислення. Література віддзеркалює динаміку культурних процесів та їх вплив на суспільство.

Культурні трансформації цього періоду, включаючи розмаїтість ідей, культурних цінностей, та нових поглядів на суспільство, знайшли своє відображення в німецькій літературі. Письменники активно відреагували на ці зрушення та використали їх як джерело для своєї творчості.

У творах цього періоду часто відбивалася мультикультурна природа сучасного суспільства, проблеми інтеграції, досвід імміграції та

багат шаровість ідентичності. Письменники досліджували культурні різноманітності та взаємодію різних культурних контекстів у своїх творах.

При цьому, письменницькі стратегії активно відображали культурні зміни. Деякі автори використовували мікс різних мовних, культурних та літературних традицій, створюючи таким чином новий культурний контекст у своїх творах. Інші обирали напрямки, що відображали традиції та прогрес у культурному спадку.[13]

Письменники висловлювали свої погляди на культурні зміни через аналіз культурної спадщини, відношення до культурного розмаїття та індивідуального сприйняття культури. Вони створювали нові ніші для розуміння історії та культурного розвитку, намагаючись з'ясувати, як ці зміни впливають на ідентичність та світогляд.

Отже, культурні зрушення цього періоду знайшли своє відображення у літературних творах як джерело нових ідей, поглядів та літературних стратегій, що активно використовувались письменниками для розкриття нових аспектів сучасної культури та її впливу на індивідуальний та колективний досвід.

Даний період Німецької літератури відзначався значними трансформаціями, викликаними не лише історичними та політичними подіями, але й культурними та соціальними змінами.

Аналізуючи літературні тенденції, було виявлено появу нових тематик та підходів у німецькій літературі того періоду. Письменники відобразили в своїх творах різноманітність соціальних та культурних поглядів, розкриваючи нові аспекти життя та сприйняття світу.

Важливим етапом був аналіз впливу історичних подій на літературну сцену. Події того часу відображались у творчості письменників, їхні твори

стали не лише реакцією на зміни у суспільстві, але й інструментом для висловлення та розуміння цих змін.

Культурні зрушення відобразилися в літературі як результат трансформації у культурному просторі. Їх вплив на письменницькі стратегії став основою для формування нових підходів та способів вираження ідей у літературі.

У цьому контексті, розгляд розвитку німецької прози вказує на важливість літератури як відображення та інтерпретацію історичних, культурних та соціальних змін. Творчість письменників цього періоду стала важливим джерелом для розуміння еволюції суспільства та культурного ландшафту кінця 20 століття в Німеччині.[23]

1.2. Сутність поняття жіночої суб'єктивності у сучасній літературознавчій науці. Огляд досліджень

У сучасній літературі поняття жіночої суб'єктивності відіграє ключову роль у розумінні та аналізі літературних творів, сприйнятті героїнь та їхньої ролі у літературному контексті. Поступово зростаюча увага до жіночого досвіду та глибшого розгляду внутрішнього світу літературних героїнь відображає важливі зміни в сприйнятті сучасної літературної практики. Цей підрозділ спрямований на ретельний огляд та аналіз сучасних підходів до розуміння жіночої суб'єктивності в літературі, базуючись на попередніх розвідках та відзначаючи їхню важливість та актуальність у контексті літературних трансформацій кінця 20 століття. Аналіз різноманітних підходів та тенденцій у розвідці жіночності у літературі покликаний розкрити ключові аспекти цього поняття та створити основу для подальшого вивчення та аналізу в межах даної дослідницької роботи.

Поняття «жіночої суб'єктивності» є багатограним і не має єдиного визначення в літературознавстві. Різні дослідники трактують його по різному, акцентуючи увагу на певних аспектах. [12]

Згідно з теорією фемінізму, жіноча суб'єктивність розглядається як унікальний досвід буття жінки, що відображає її світосприйняття, самоідентифікацію та самовираження. Вона формується під впливом гендерних стереотипів суспільства і часто пригнічується домінуючою патріархальною культурою. Основними складовими жіночої суб'єктивності вважаються жіноча чуттєвість, емоційність, інтуїція, тілесність, природність.

Психоаналітична теорія зосереджує увагу на несвідомих аспектах жіночої психіки та сексуальності. Жіноча суб'єктивність розглядається крізь призму комплексу Електри, прагнення до симбіозу з матір'ю, заздрості до чоловічого статевого органу тощо.

В постмодерністській парадигмі жіноча суб'єктивність визначається як множинна, фрагментарна, нестабільна. Жінка може вільно конструювати власну ідентичність, не обмежуючись сталими гендерними ролями. [48]

В контексті літературних досліджень поняття жіночої суб'єктивності охоплює широкий спектр складових, що спільно формують унікальну ідентичність жінки в літературних творах. Різні автори й критики запропонували свої визначення та тлумачення цього поняття. Деякі підходи акцентують на особистісних досвідках та внутрішньому світі жінки в контексті літературних творів. Інші фокусуються на взаємодії жіночої суб'єктивності з соціокультурними факторами. [3]

Основні складові жіночої суб'єктивності у літературних роботах включають, але не обмежуються, аспекти такі як:

- ідентичність,
- рольові стереотипи,

- самоусвідомлення,
 - відносини з іншими,
 - суб'єктивне тлумачення реальності
- та
- внутрішній світ героїнь творів.

У сучасних літературних студіях жіноча суб'єктивність розглядається як складне багатовимірне явище, що містить як біологічні, так і соціокультурні компоненти. Її аналіз дає можливість глибше зрозуміти світ жінки, особливості її самовираження та позиціонування в літературному процесі.

Проблема жіночої суб'єктивності постійно перебуває у фокусі гуманітарних досліджень. Особливої популярності вона набула з розвитком феміністичної критики та гендерних студій у другій половині ХХ ст.[24, с. 489–505]

Серед ключових робіт, що започаткували вивчення жіночності в літературі, слід назвати праці С. де Бовуар «Друга стать», Ю. Крістєвої «Жіноче: мати без матері», Л. Ірігаре «Стать, яка не є однією», Г. Сіксу «Жіночий досвід сексуальності» та ін. [14, 16, 33, 34, 36, 37]

Увага дослідників зосереджувалась на питаннях жіночої ідентичності, сексуальності, мови, письма, а також репрезентації жіночих образів у літературних текстах.

Сучасні студії жіночої суб'єктивності спираються на напрацювання феміністичної критики, але здебільшого відходять від її радикальних форм. Акцент робиться на аналізі складнощів жіночого самовизначення та самореалізації в суспільстві, що трансформується.

Основними темами досліджень є моделі жіночої поведінки, гендерні стереотипи, пошук ідентичності, жіноча тілесність, сексуальність,

материнство тощо. Широко застосовуються психоаналітичний, феміністичний, постструктуралістський підходи.

Отже, тема жіночої суб'єктивності є багатоаспектною і продовжує активно розроблятися в літературних студіях, відкриваючи нові грані жіночого досвіду.

Огляд досліджень жіночої суб'єктивності відображає важливість історії досліджень цієї проблематики в літературних наукових роботах, спрямованих на розуміння жіночої суб'єктивності у сучасній літературі.

Ретроспектива ключових досліджень у цій сфері виявляє різноманітність підходів та поглядів на жіночу суб'єктивність у літературі. Вона обговорює впливні роботи, що сприяли розвитку даної теми, вказуючи на першоджерела або діапазон досліджень, які визначили обговорення цього питання. [49]

Оцінка попередніх досліджень і підходів до розуміння жіночої суб'єктивності в контексті літературних творів дає можливість усвідомити їхню еволюцію та розширення. Аналіз цих робіт сприяє усвідомленню різних методологій, що використовувалися для вивчення жіночності у літературних роботах, а також визначенню ключових тем, які виникали в процесі таких досліджень.

На сучасному етапі розвитку літературознавства вивчення жіночої суб'єктивності набуває особливої актуальності. Це пов'язано зі змінами гендерних ролей у суспільстві, пошуком нових моделей жіночої ідентичності та самореалізації. [25, с. 65-66]

Аналіз жіночих образів та світобачення, відображених у літературі, дозволяє глибше зрозуміти сучасні культурні процеси. Література, репрезентуючи різні варіанти жіночого досвіду, стає важливим джерелом для гендерних студій. [4]

Особливий інтерес становить вивчення моделей жіночої суб'єктивності у німецькомовній літературі кінця ХХ - початку ХХІ ст., яка відображає складні трансформації в німецькому суспільстві цього періоду. Жіноча проза цих років демонструє широкий спектр варіантів жіночого буття – від традиційних до радикально емансипованих.

Таким чином, комплексний аналіз репрезентацій жіночої суб'єктивності в сучасній німецькомовній літературі є вкрай актуальним і сприятиме поглибленню уявлень про специфіку жіночого письма та гендерні трансформації епохи.

Ретроспектива ключових робіт, присвячених жіночій суб'єктивності в літературі, виявляє глибину та широту цієї проблематики. Роботи в цьому напрямку постійно збільшуються, враховуючи зміни у суспільстві та сучасних літературних тенденціях. Жіноча суб'єктивність стає все більш пріоритетною темою для літературних досліджень, оскільки вона відображає актуальні проблеми сучасної жіночності та соціокультурні зміни.

Обґрунтування важливості цієї роботи полягає в його потенційному внеску у розуміння та відображення сучасних літературних тенденцій, виявленні соціокультурних аспектів, що відіграють ключову роль у створенні образів жінок у літературі. Аналіз жіночності у літературі важливий для виявлення особистісних, соціальних та культурних вимірів, що впливають на репрезентацію жіночих героїнь та їхніх ідентичностей у сучасних німецькомовних творах.

Ця розвідка є важливим у формуванні культурної картини сучасного суспільства через призму літератури, оскільки воно дозволяє не лише розуміти, але й критично аналізувати сучасні погляди та виклики, які стоять перед жінками у літературі кінця 1990-2000-х років у німецькомовному просторі.

Даний період в історії Німеччини та німецької літератури є ключовим та визначальним. Падіння Берлінської стіни та подальше об'єднання Німеччини стали каталізатором значних змін у суспільстві, культурі та літературі.

Вплив цих історичних подій був переплетений із літературою, рефлексією авторів на суспільні зміни та виклики, що стояли перед суспільством. Поява нових напрямків у німецькій прозі, таких як постмодернізм та постколоніальна література, свідчить про потребу виразити нові реалії через літературу. Ці трансформації принесли із собою не лише зміни в тематиці та стилістиці, а й нові підходи до розуміння та відображення соціокультурних змін.[56]

Найважливішим був зв'язок історичних подій із літературною творчістю, де письменники відобразили сутність соціальних трансформацій через свої твори. Особливу увагу заслуговує розгляд гендерних тенденцій у німецькій літературі, зокрема в творчості письменниць, які стали ключовими фігурами в репрезентації жіночої суб'єктивності. Вони відобразили не лише індивідуальні голоси, а й сутність жіночності у тому контексті, який був складений історичними та соціокультурними змінами цього періоду.

Таким чином ми дослідили важливий контекст для подальшого розуміння та аналізу репрезентації жіночої суб'єктивності в німецькомовній літературі кінця 1990-2000-х років, розкриваючи зв'язок між історією, суспільством та творчістю.[54]

Визначення поняття жіночої суб'єктивності у літературних розвідках демонструє широкий спектр теоретичних підходів та різноманітність у розумінні цієї концепції. Різні підходи до визначення цього поняття виявилися ключовими для розуміння складових жіночої суб'єктивності, враховуючи різні вектори досліджень та аналізу.

Огляд аналізів, присвячених жіночій суб'єктивності, вказує на історичні зрушення та зміни в методології вивчення цього поняття протягом зазначеного періоду. Враховуючи попередні розвідки, можна виокремити ключові тематики та методи, які сприяли кращому розумінню жіночої суб'єктивності в літературі.

Критичний аналіз попередніх вивчень щодо жіночої суб'єктивності вказує на прогрес та обмеження у розумінні цього поняття. Цей аналіз відображає потенційні прогалини або неоднозначності у попередніх роботах та визначає ключові висновки, які мають значення для подальших робіт.

Висвітлення актуальності розвідки жіночої суб'єктивності в сучасній літературі не ставить під сумнів необхідність подальших робіт у цьому напрямку. Це робить акцент на важливості цього аспекту для відображення та розуміння сучасних літературних тенденцій та аспектів академічного дискурсу. [46]

Отже, огляд досліджень жіночої суб'єктивності в німецькомовній літературі кінця 1990-2000-х років відкриває широкий спектр підходів та розуміння цього поняття, акцентуючи його важливість та актуальність у сучасному літературному контексті.

РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЖІНОЧОЇ СУБ'ЄКТИВНОСТІ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ ЖІНОЧІЙ ПРОЗІ НА ТЛІ РОМАНІВ ДЖЕННІ ЕРПЕНБЕК

2.1. Дженні Ерпенбек у колі авторів доби Повороту та концепція жіночої суб'єктивності у доробку письменниці

Історія літератури завжди була невичерпною скарбницею різноманітності та змін. Кожний часовий період має свої унікальні особливості та впливає на створення літературних творів. Однак одним із найважливіших моментів у історії німецької літератури було десятиліття після повного возз'єднання Німеччини в 1990 році. Цей період відзначився народженням нового покоління надзвичайно талановитих жінок-письменниць, які вразили світ своєю літературною обдарованістю та здатністю висвітлювати важливі теми свого часу. Однією з найбільш відомих представниць цього феномену була Дженні Ерпенбек.

Дженні Ерпенбек народилася у 1967 році в Східному Берліні. Її сім'я мала відомість у літературному світі, оскільки батьки Дженні також були видатними літературними діячами. Можливо, саме це вплинуло на подальший її шлях у літературі, адже вона стала однією з найбільш впливових і відомих німецьких письменниць сучасності. [45]

Однак Дженні Ерпенбек не була єдиною яскравою особистістю у світі німецької літератури того періоду. Це десятиліття відзначилося народженням цілої плеяди молодих талановитих авторок, які виступили на літературну сцену і вразили світ своєю глибиною думок і виразністю стилю.

Одним з центральних понять того часу стало «дівоче диво» (Fräuleinwunder), що вказувало на явище, коли молоді жінки активно виявляли себе у світі літератури після повалення Берлінської стіни і повного об'єднання

Німеччини. Цей період, як і сам символічний обвісь стіною, що розділяла країну на Західний і Східний Берлін, став часом змін, відкриттів і трансформацій.

Дебютні твори молодих авторок цього періоду були чимось надзвичайним. Вони не лише висвітлювали сучасні соціальні та культурні проблеми, але і робили це з глибоким розумінням і відвертістю. Жіночий погляд на світ і жіночий досвід стали центральними темами їхніх творів. Ці письменниці вміло розкривали аспекти сімейного життя, статевої, ідентичності та багато інших питань, які цікавили жінок у пост-роздільній Німеччині.[8]

Однією з найвідоміших письменниць цього періоду є Катя Петровська. Вона народилася в Лейпцигу і стала авторкою кількох важливих романів, які доторкалися сімейних відносин, ідентичності та історичної спадщини. Її дебютний роман «Можливо, це є розлучення» (Vielleicht diesmal), опублікований у 1997 році, став справжньою сенсацією та вразив читачів своєю інтимністю та глибокими думками про сімейні стосунки.

Іншою видатною письменницею «дівочого дива» є Юлія Франк. Вона народилася в Магдебурзі і також зробила великий внесок у сучасну німецьку літературу. Її роман «Бути Марією» (Marie wird erwachsen), опублікований у 1994 році, виділяється своєрідністю стилю та сміливими темами. [50]

Карен Дуве - ще одна письменниця, яка стала видатною представницею «дівочого дива». Її роман «Доволі спритні руки» (Mäßige Fortschritte), опублікований у 1996 році, розповідає про життя молодої жінки, яка намагається знайти свій шлях у сучасному світі, і відзначається сміливими образами та оригінальною мовою.

Керстін Гірш, Зоюзе Конрад і багато інших авторок також внесли свій вклад у розвиток німецької літератури у 1990-х роках. Вони ділилися своїми унікальними голосами та поглядами на сучасний світ через свої твори.

Початок 1990-х років був дуже важливим часом в історії Німеччини, коли молоде покоління письменниць, які зросли в різних частинах країни, почали писати свої дебютні твори. Ці молоді авторки були відомі своєю обдарованістю та здатністю розкривати важливі теми і проблеми свого часу. Основні імена, які асоціюються з «дівочим дивом», включають Катю Петровську, Юлію Франк, Карен Дуве, Керстін Гірш, Зоюзе Конрад та інших. [58]

Дебютні твори цих авторок привернули увагу критиків та читачів, оскільки вони не лише висвітлювали складні теми, такі як ідентичність, сім'я, статевість та інші аспекти життя жінок у пост-роздільній Німеччині, але також робили це з великим талантом та літературним майстерством.

Нова хвиля німецьких жіночих письменниць відкрила для літератури нові горизонти та поглибила дискусію про роль жінок у суспільстві, ставши важливою частиною сучасної німецької культури. Вони показали, що література може бути сильним інструментом для вираження власних думок та поглядів на світ, і нагадали нам про важливість слухати голоси жінок у літературі та суспільстві загалом.

Таким чином, «дівоче диво» стало незабутнім феноменом в історії німецької літератури, а авторки цього періоду залишили незірковий слід у світі слова. Вони продовжують писати та впливати на сучасну культуру, надаючи голос своїм поколінням і глибоко відображаючи його дух і атмосферу.

Дженні Ерпенбек народилася у 1967 році в Східному Берліні, і її талант та обдарованість як письменниці виявилися на висоті в її дебютному романі «Оповідь про стару дитину», який побачив світ у 1999 році. Цей твір став одразу великим літературним явищем, здобувши визнання як серед критиків, так і серед читачів, і визнання престижною Премією Інгеборг Бахман було підтвердженням його великої літературної цінності. [19]

«Оповідь про стару дитину» - це роман, який дотикається важливих тем, пов'язаних з жіночим буттям і психологією головної героїні. Твір відкриває перед читачем складний світ життя жінки та розглядає його з точки зору молодой письменниці, яка ставить під сумнів традиційні уявлення про жіночі ролі і ідентичність.

Роман розповідає історію молодой жінки, яка починає переживати кризу середнього віку. Вона зіткнулася з багатьма важливими питаннями щодо свого життя, і цей процес переосмислення її ідентичності стає центральною темою роману. Вона вже не така молода, як раніше, і вона починає відчувати тиск суспільства та очікування, пов'язані зі статусом «старой дитини». Вона стикається зі своїми внутрішніми суперечностями і намагається знайти свій шлях у світі, де її роль і цінність піддавалися сумніву.

У романі Дженні Ерпенбек докладно досліджує психологічні аспекти життя жінки, розкриваючи її внутрішній світ та боротьбу зі своїми сумнівами і невпевненістю. Через глибокий аналіз героїні, авторка простежує еволюцію її переживань і внутрішніх конфліктів, які стають зрозумілі та емпатичні для читача.

Однією з ключових тем роману є статева ідентичність та роль жінки в суспільстві. Вона відчуває себе обмеженою та невизначеною в цих аспектах свого життя. Вона прагне знайти власну ідентичність та визнання в світі, де стереотипні уявлення про жіночість можуть бути обмежливими та пригнічуючими.

Дженні Ерпенбек висвітлює ці теми з глибоким розумінням та емпатією, створюючи образ дівчини як складну і багатогранну особистість. Її стиль письма вражає своєю глибиною та майстерністю, і він допомагає читачеві співпереживати переживання головної героїні і розуміти її пошук сенсу та ідентичності.

Крім цього, важливою рисою роману є підкреслення жіночого голосу та жіночих переживань. Дженні Ерпенбек відзначається здатністю відобразити складні аспекти жіночого досвіду та представити їх у літературній формі. Вона робить це з глибоким розумінням та великим літературним талантом, що робить її твори надзвичайно важливими для літературного світу.

«Оповідь про стару дитину» не лише здобув успіх серед читачів і критиків, але й відкрив шлях для подальшого літературного творчості Дженні Ерпенбек. Вона стала важливим голосом у сучасній німецькій літературі, продовжуючи досліджувати теми ідентичності, статевої і жіночого досвіду в своїх подальших творах.

Другий роман Дженні Ерпенбек «Нові слова. Плагіат», опублікований у 2003 році, відіграв важливу роль у її літературній кар'єрі та закріпив її як одну з найяскравіших представниць німецького літературного процесу. Цей роман не лише приніс їй ще більшу славу, але і дозволив розглянути складні механізми літературної індустрії та питання авторства і плагіату у сучасній літературі.

«Нові слова. Плагіат» розповідає історію Олівера, молодого чоловіка, який виявляється втягнутим у дивний світ плагіату та ідейного викрадення в літературному середовищі. Головний герой стає свідком того, як його власний текст незаконно копіюють та використовують інші письменниці. Ця тема відкриває перед читачем питання авторських прав, моральної відповідальності та цінностей у літературному світі.

Роман Ерпенбек відзначається глибоким філософським підґрунтям і досліджує не лише питання плагіату, але і природу творчості, сутність мистецтва та моральні аспекти літературної творчості. Авторка вивчає

мотивації письменників, їхні страхи, амбіції та почуття гідності, що ставлять під сумнів в умовах сучасної літературної сцени.

Роман також враховує питання гендерних ролей та жіночого впливу у літературі. Ця тема виявляється як частина загальної дискусії про ідентичність і місце жінок у літературі та суспільстві загалом, яка була актуальною для «дівочого дива» та інших жіночих письменниць того періоду.

У 2008 році Дженні Ерпенбек опублікувала збірку оповідань під назвою «Смерть є множиною,» яка стала ще одним важливим етапом у її літературній кар'єрі. Ця збірка містить 11 історій на різну тематику і дозволяє письменниці продовжити досліджувати теми жіночого досвіду, ідентичності та сімейних відносин.

У цій книзі Дженні Ерпенбек знову повертається до жіночих образів та проблематики особистої ідентичності. Оповідання відзначаються глибоким психологічним опрацюванням персонажів і тем, які торкаються найважливіших аспектів жіночого досвіду, включаючи сімейні зв'язки, материнство, стосунки між жінками та інші аспекти життя жінок.

Ця збірка оповідань є важливим твором в літературній кар'єрі Дженні Ерпенбек і продовжує її традицію вивчення глибоких і важливих тем в сучасному суспільстві. Авторка продовжує вражати своїм літературним майстерством та здатністю досліджувати складні питання людського досвіду. Її творчість відображає важливість літератури як інструменту для висловлення та розуміння складних аспектів сучасного життя.

Останній на сьогодні роман Дженні Ерпенбек, «Йти, йшов, пішов», вийшов у 2015 році і став ще одним вагомим досягненням в її літературній кар'єрі. Цей твір розповідає історію пенсійного професора-філолога Ріхарда, який намагається знайти сенс життя після виходу на пенсію. Роман

відзначається глибоким психологічним аналізом головного героя та вивченням теми старіння та пошуку сенсу у сучасному світі. У «Йти, йшов, пішов» Дженні Ерпенбек знову демонструє свою майстерність як прозаїка та глибокого аналітика людської душі. Ріхард, головний герой роману, стає символом покоління пенсіонерів, які повинні переосмислити своє життя після завершення кар'єри. Він стикається з питаннями ідентичності, самооцінки та старіння, і роман дозволяє читачеві відчути його внутрішній конфлікт та пошук сенсу. Один з ключових моментів в творчості Дженні Ерпенбек - це увага до жіночого досвіду. Навіть у романі про пенсійного чоловіка, вона не забуває враховувати роль і внутрішній світ жінок у його житті та в суспільстві загалом. Ця увага до жіночого досвіду відзначається у всій її творчості і робить її літературну позицію особливо цікавою і важливою. Творчість Дженні Ерпенбек вражає своєю здатністю поєднувати жіночу чуттєвість з інтелектуальним пошуком. Вона вміло висвітлює складні аспекти життя та внутрішнього світу своїх персонажів і робить це з глибоким розумінням і емпатією. Її творчість включає в себе ґрунтовний психоаналіз і гротескні та іронічні моменти, що додають її творчості багатогранність і глибокий підтекст. Лаконічність і витонченість мови Дженні Ерпенбек роблять її стиль надзвичайно привабливим і легким для сприйняття, а глибокий підтекст дозволяє читачеві поглиблювати розуміння та відчуття при читанні її творів. Загалом, творчість Дженні Ерпенбек є важливим явищем в сучасній німецькій літературі. Вона відображає важливість літератури як інструменту для висловлення та розуміння складних аспектів сучасного життя, особливо в контексті ідентичності, статевої та жіночого досвіду.

Дженні Ерпенбек славиться своєю здатністю глибоко досліджувати внутрішній світ своїх персонажів. Вона надає їм складні психологічні портрети

та розкриває їхні внутрішні конфлікти, суперечності і розвиток. Ця увага до психологічних аспектів життя персонажів робить її творчість емоційно насиченою та відчутною для читача. Дженні Ерпенбек часто використовує абсурдні ситуації та життєві обставини, щоб підкреслити нелогічність і багатшаровість сучасного світу. Вона вміло використовує гумор і іронію для висміювання абсурдних аспектів повсякденного життя. Тема самотності і відчуженості є важливою в творчості Дженні Ерпенбек. Вона досліджує, як сучасне суспільство може відокремлювати людей і призводити до почуття ізоляції. У своїх творах, Дженні Ерпенбек часто розкриває негативний вплив споживацького суспільства на індивідуальність та цінності людини. Вона критикує загальні тенденції споживання і викриває їх негативний вплив на суспільство. Дженні Ерпенбек вивчає індустрію мистецтва і літератури зсередини, демонструючи механізми створення та споживання культурних продуктів. Вона розкриває питання авторства, плагіату та впливу комерції на мистецтво. Іронія є важливим елементом стилю Дженні Ерпенбек. Вона використовує іронічний підхід до подій і персонажів, щоб підкреслити суперечності та абсурдність дійсності. Стиль Дженні Ерпенбек вражає своєю лаконічністю та вишуканістю мови. Вона вміло вибирає слова та фрази, щоб максимально ефективно виразити свої думки та ідеї. Творчість Дженні Ерпенбек відзначається глибокою метафоричністю. Вона використовує метафори та образи, щоб додати багатогранність та підтекст своїм творам. Загалом, творча манера Дженні Ерпенбек є унікальною та неповторною, і вона продовжує вражати читачів своєю глибиною, емоційністю та гострим аналітичним поглядом на сучасний світ та людський досвід. Її творчість відзначається тим, що вона надає голос індивідуальним долям і психології героїнь, а також висвітлює складність і суперечливість сучасного життя.

Тоталітарне минуле Німеччини є однією з ключових тем у творчості Дженні Ерпенбек, і вона присвятила значну частину своєї літературної кар'єри дослідженню цієї теми. Народившись і вирости в Східному Берліні, авторка має особистий досвід життя в умовах колишньої Німецької Демократичної Республіки (НДР) і відчула на собі вплив тоталітарного режиму. Проте її цікавість до цієї теми не обмежується лише історичними фактами та подіями минулого; вона також спрямована на висвітлення людської сутності і впливу тоталітаризму на психіку та життя індивіда.

Один із романів, де ця тема особливо важлива, - це «Словник» (2004). У цій книзі Дженні Ерпенбек зображує долю дівчинки, батьки якої були агентами Штазі, та яка виростає в умовах суворого контролю та шпигунства. Роман розкриває механізми тоталітарного режиму через призму дитячого сприйняття. Ми спостерігаємо, як маленька героїня відчуває обмеженість своєї свободи та відсутність приватності, а також як вплив минулого впливає на її психіку. Дженні Ерпенбек вдало вдається показати, як тоталітарний режим може змінювати психологію та менталітет людини, особливо тих, хто опинився в середовищі, де відсутність свободи і константний нагляд стали нормою.

Збірка оповідань «Крах» (2010) також розглядає тему тоталітарного режиму, але через призму історій звичайних людей, які пережили останні дні існування НДР. Ці оповідання демонструють абсурдність існування в умовах тоталітаризму, де звичайні речі стають неймовірними або абсурдними. Дженні Ерпенбек розкриває, як тоталітарні режими можуть контролювати і маніпулювати життям людей, змушуючи їх приймати нелогічні рішення або жити у стані страху і невизначеності.

Важливо відзначити, що Дженні Ерпенбек не обмежується простим відображенням історичних фактів або політичних подій. Вона висвітлює глибокий психологічний і емоційний вплив тоталітаризму на індивідуума. Її

творчість є спробою розкрити, як ці режими вплинули на психологію, ставлення до життя та моральні цінності людей.

Загалом, творчість Дженні Ерпенбек є важливим співчасним внеском у розуміння теми тоталітарного минулого та його впливу на індивіда. Вона робить це не лише як історик, але і як глибокий аналітик людської психології, намагаючись зрозуміти, як тоталітарні режими можуть перетворювати людей і впливати на їхній життєвий шлях.

Дженні Ерпенбек, разом з іншими письменницями-початківцями 1990-х років, відіграла важливу роль у створенні нового типу героїні в німецькій літературі. Її творчість відзначається вмінням створювати жіночі образи, які контрастують з традиційними уявленнями про роль жінки в суспільстві. Героїні Дженні Ерпенбек властиві певні характеристики та особливості, які їх вирізняють та роблять типовими представницями «нової жінки» в німецькій літературі. У дебютному романі Дженні Ерпенбек, «Оповідь про стару дитину» (1999), головна героїня є 33-річною жінкою, яка намагається зрозуміти себе та світ навколо себе. Вона спостерігає за власним процесом дорослішання наче ззовні, не поспішаючи дотримуватися усталених суспільних норм і стереотипів. Ця героїня є типовим втіленням концепції «нової жінки», яка наділена інтелектом, розкутістю та глибоким психологічним багажем. Вона ставить під сумнів традиційні ролі та очікування, які суспільство накладає на жінок, і намагається знайти власний шлях у житті, не обмежуючись стереотипами чи гендерними очікуваннями. Дженні Ерпенбек, як письменниця, звертає увагу на внутрішній світ своїх героїнь і їхні психологічні розвиток. Її жіночі персонажі розкриваються через внутрішні конфлікти, емоційні переживання та складні внутрішні діалоги. Вони не обмежуються ролями дружин, матерів або доньок, але намагаються знайти своє місце в суспільстві, розкрити свій потенціал та

зрозуміти себе як індивідууми. Такий новий тип героїні, який вперше з'явився в німецькій літературі завдяки письменницям, подібним до Дженні Ерпенбек, відображає зміну уявлень про роль жінки у суспільстві. Вони підкреслюють право жінок на самовизначення, власний інтелектуальний та емоційний розвиток, а також постановку питань про власну ідентичність та сенс життя поза традиційними жіночими ролями. Загалом, творчість Дженні Ерпенбек і її співробітництво з іншими письменницями-феміністками та інтелектуалками 1990-х років створили нову ікону «нової жінки» в німецькій літературі, яка відзначається розкутою розумністю та незалежністю від стереотипів та обмежень гендерних ролей.

Творчість Дженні Ерпенбек відзначається не лише створенням емансипованих та інтелектуальних жіночих персонажів, але і ретельним розкриттям їхнього внутрішнього світу. Її літературні героїні часто стають аутсайдерками в суспільстві і долають внутрішні конфлікти, сумніви та страхи.

У співпраці з іншими німецькими письменницями, такими як Карен Дуве, Юлія Франк та Катя Петровська, Дженні Ерпенбек внесла важливий внесок у розвиток теми жіночої самотності та відчуження в німецькій літературі 1990-х років. Ці письменниці вдосконалили та збагатили жіночий образ у сучасній прозі та розкрили складні психологічні аспекти жіночого досвіду.

У їхніх творах жіночі героїні намагаються знайти власну ідентичність і розкрити внутрішній світ через рефлексії та сумніви. Вони постають перед складними життєвими виборами, шукають себе та своє місце в суспільстві. Тема самотності і відчуження стає провідною в їхніх творах, і письменниці вдало розкривають її різні аспекти та наслідки.

«Жіноча» проза 1990-х років спрямована на зміну уявлень про жінок у літературі та суспільстві загалом. Вона відображає складний, багатогранний світ жіночого досвіду і намагається висвітлити проблеми та виклики, з якими стикаються жінки у пошуку власної ідентичності та самореалізації. Дженні Ерпенбек разом з іншими письменницями цього періоду внесла важливий внесок у розвиток жіночої літератури та показала, що жінки можуть бути не лише об'єктами літературних описів, але й активними творчими суб'єктами, які мають що сказати та що внести у світ слова.

Письменниці-початківці кінця ХХ століття започаткували якісно новий етап у розвитку німецькомовної літератури. З одного боку, вони продовжили традиції Крісти Вольф, Інгеборг Бахман, Зігрід Унзет - письменниць-жінок попередніх поколінь.

Творчість Дженні Ерпенбек та інших молодих авторок 1990-х років насправді стала важливим містком між минулим і сучасністю, між Сходом і Заходом у контексті об'єднаної Німеччини. Вони пропонували свіжий погляд на німецьку історію ХХ століття і переосмислювали роль жінки у суспільстві, що відображало нові цінності та ідеали цієї об'єднаної країни.

Група письменниць, до якої належить Дженні Ерпенбек, вирішила подивитися на минуле Німеччини з нової перспективи, яка враховувала їх власні життєві досвіди, а також соціокультурні та політичні зміни після падіння Берлінської стіни і повного возз'єднання Німеччини в 1990 році. Вони вміло поєднували в і своїх героїнях елементи традиційного та сучасного, враховуючи різноманітність та складність німецької ідентичності в цей перехідний період.

Тема жіночої самотності та відчуження, а також пошуку власної ідентичності стали провідними у творчості цих авторок. Вони відображали власний досвід та переживання через призму літературних образів, а це

допомогло їм стати голосами покоління та вплинути на літературну картину Німеччини. Їхні твори вирізнялися оригінальним стилем та образністю, що внесли нове звучання в німецьку літературу. Однією з головних тем у творчості цих авторок була переоцінка ролі жінок у суспільстві. Вони створювали героїнь, які намагалися визначити себе поза традиційними ролями дружин і матерів, і активно досліджували нові можливості та ідеали жінки у сучасному світі. Ця жіноча перспектива привнесла свіже бачення і відкритість у німецьку літературу, дозволивши читачам більш глибоко розуміти та відчувати складні аспекти жіночого досвіду. Дженні Ерпенбек разом із своїми колегами відіграли ключову роль у створенні нового образу «нової жінки» та переосмисленні німецької історії та ідентичності. Їхня творчість стала своєрідним підсумком і перехідним мостом між минулим та сучасністю в контексті об'єднаної Німеччини, а їхні героїні стали символами цієї переосмисленої ідентичності та нових цінностей.

Дженні Ерпенбек справді належить до когорти найяскравіших жінок-письменниць епохи Повороту в історії німецької літератури. Разом з іншими авторками цього періоду, вона внесла важливий внесок у розвиток і вдосконалення літературного жанру та стилю, надаючи німецькій літературі індивідуальності та неповторності.

Творчість Дженні Ерпенбек користується заслуженою популярністю як в Німеччині, так і в інших країнах світу. Її романи, оповідання та есе вражають тонким психологізмом, метафоричністю та глибокими рефлексіями над життям і сучасністю. Вона майстерно поєднує літературний інтелект з внутрішньою чуттєвістю, а це робить її твори дуже привабливими для читачів.

Однією з основних рис творчого стилю Дженні Ерпенбек є увага до «вічно жіночих» тем, таких як самотність, відчуженість, пошук ідентичності та

розкриття психології жіночих персонажів. Вона вміло поєднує ці теми з сучасними викликами та реаліями, створюючи твори, які актуальні і важливі для сучасних читачів.

Завдяки своєму унікальному погляду на світ і різноманітному підходу до літературного мистецтва, Дженні Ерпенбек здобула визнання в німецькій та світовій літературі, а її творчість залишається актуальною і впливовою для сучасних поколінь читачів. Вона надала літературі не тільки нове обличчя, але і глибше розуміння складних психологічних та соціокультурних аспектів сучасного життя.

2.2. Аналіз репрезентації жіночності в романах авторки. Жіночі постаті в романі «Geschichte vom alten Kind»

Дженні Ерпенбек визначається як авторка, яка надзвичайно вдало та виразно передає внутрішній світ жінок у своїх творах. Вона не лише створює складні психологічні портрети своїх героїнь, але й проникає в глибини їхніх душ, розкриваючи їхні переживання, сумніви та страхи.

Жінки у творах Ерпенбек - це відображення реальних життєвих ситуацій, з якими стикаються сучасні жінки, та їхніх боротьб із внутрішніми конфліктами.

Однією з ключових тем у творчості Дженні Ерпенбек є пошук власної ідентичності. Її героїні перебувають у пошуках себе, у визначенні своєї ролі у сучасному суспільстві, яке часто нав'язує стереотипні стандарти та очікування щодо жінок. Ерпенбек надає своїм героїням можливість виразити свою унікальність і показати, що ідентичність не завжди обмежується соціальними чи культурними рамками.

Самотність і відчуженість також є важливими темами у творчості письменниці. Багато з її героїнь почуваються відірваними від оточуючого світу,

вони мають внутрішні бар'єри і часто відчують себе ізольованими. Ця самотність може бути наслідком зовнішніх обставин або внутрішніх конфліктів, і Ерпенбек досліджує її природу та вплив на психологію своїх персонажів.

Окрім цього, в творчості Ерпенбек часто зустрічаються теми страхів та сумнівів. Героїні письменниці змушені зіткнутися зі своїми найглибшими страхами і переживати складні моменти самовизначення. Це робить їхні характери більш живими та правдивими, а твори - більш відвертими та глибокими.

Загалом, творчість Дженні Ерпенбек відзначається вмінням розкрити внутрішній світ жінок у всій його складності, навіть якщо цей світ зазнає впливу зовнішніх факторів та соціокультурних обставин. Її твори надають голос жінкам і розкривають їхню історію, прагнення та проблеми в сучасному світі.

У романі «Оповідь про стару дитину», Дженні Ерпенбек створює портрет 33-річної жінки, яка опиняється у глибокій кризі ідентичності та шукає своє місце у сучасному суспільстві. Ця героїня відображає багато з тих характерних рис, які зазвичай притаманні героїням творчості Дженні Ерпенбек.

Головна героїня роману - 33-річна жінка, яка переживає період внутрішньої та психологічної кризи. Вона намагається зрозуміти себе та своє місце у світі, але виявляється втрачена у суцільному потоці суспільних очікувань та стереотипів щодо жіночих ролей. Героїня стикається зі складністю вирішення важливих питань щодо свого життя, кар'єри, відносин та самовизначення. Вона намагається впоратися зі своїми страхами, невизначеністю та бажанням відзначити свою індивідуальність у сучасному світі. Дженні Ерпенбек через цього персонажа розкриває тему ідентичності та

пошуку власного місця у суспільстві, що може важко впізнати або навіть суперечити стандартним стереотипам та очікуванням. Її героїня є живим прикладом того, як сучасні жінки можуть стикатися із складнощами, пов'язаними із самовизначенням, і виявляти сміливість досліджувати світ навколо себе. У цьому романі Ерпенбек ретельно розкриває внутрішній світ своєї героїні, дозволяючи читачам відчути її сумніви, переживання та пошуки. Героїня намагається пристосуватися до складних реалій сучасного суспільства, в якому ролі і очікування щодо жінок постійно змінюються. Її історія є актуальною та піднесена на висоту літературного мистецтва Дженні Ерпенбек, яка вміло та виразно передає внутрішній світ своїх персонажів і виклики, які вони зазнають у пошуках власного «я».

Творчість Дженні Ерпенбек дійсно відзначається важливими темами гендерної ідентичності та ролі жінки у суспільстві. Вона створює образи сучасних жінок, які шукають своє місце в світі та намагаються розкрити свій потенціал поза традиційними рамками і очікуваннями, що існують у суспільстві. У її творах можна виділити декілька важливих аспектів, пов'язаних з гендерною ідентичністю та роллю жінки.

В творчості Дженні Ерпенбек справді присутні такі ключові теми, як емансипація та пошук ідентичності жінок у сучасному світі. Героїні її творів відзначаються бажанням до емансипації та самореалізації, і вони часто відмовляються від традиційних жіночих ролей та намагаються знайти своє місце поза стереотипними очікуваннями суспільства. Ці героїні виражають бажання розвиватися та реалізовувати свої здібності незалежно від соціальних обмежень.

Пошук ідентичності також є важливою темою в творчості Ерпенбек. Її героїні переживають кризи ідентичності, оскільки стикаються з суперечливими очікуваннями суспільства щодо їхньої ролі. Вони починають питати себе, хто

вони справді є, і яким чином вони можуть знайти власну ідентичність в умовах постійних змін та викликів сучасного світу. Героїні Ерпенбек шукають свій власний шлях та спробують зрозуміти себе краще. Такий підхід Дженні Ерпенбек допомагає розкрити складність та різноманітність жіночих долей та дослідити, як сучасні жінки впораються з викликами сучасного суспільства. Її героїні надають голос сучасним жінкам, які намагаються знайти своє місце у світі та реалізувати себе.

У творчості Дженні Ерпенбек виявляється глибока аналітика гендерних стереотипів та соціокультурних обмежень, які впливають на життя жінок. Письменниця показує, як суспільство, інколи навіть безсвідомо, намагається обмежити можливості жінок та встановлює очікування, які не завжди відповідають їхнім потребам та бажанням.

У її творах героїні зіштовхуються з різними формами патріархального суспільства, яке прагне визначати їхні ролі та межі. Ерпенбек розкриває, як жінки намагаються подолати ці обмеження, шукати власну ідентичність та самореалізуватися, незважаючи на соціокультурний тиск. Вона аналізує психологічний аспект цього процесу, розкриваючи переживання та конфлікти своїх героїнь, які намагаються протистояти гендерним стереотипам.

Ерпенбек також важливо показує, які цінності та ідеали намагаються нав'язати жінкам у сучасному суспільстві, і як ці цінності можуть бути обмежувачими та суперечливими. Вона аналізує, як ця проблематика впливає на психологічний стан героїнь та їхнє сприйняття самої себе.

Такий підхід Дженні Ерпенбек допомагає свідомо висвітлити та критично оцінити проблеми гендерної рівності та ролі жінки у суспільстві, а також сприяє спонуканню до рефлексії та змінам у гендерних стереотипах

Дженні Ерпенбек дійсно розглядає тему сексуальної орієнтації та інтимних стосунків у контексті гендерної ідентичності у своїх творах. Вона показує, як різні аспекти сексуальності впливають на життя жінок та як вони намагаються знайти гармонію між власними почуттями та суспільними нормами. У її романах і оповіданнях героїні зустрічають різноманітні варіанти сексуальної орієнтації і інтимних стосунків, і вони намагаються зрозуміти себе та знайти своє місце в суспільстві. Ерпенбек розкриває складність цієї теми та труднощі, які виникають у жінок під час виявлення власної сексуальної ідентичності або прийняття себе та своїх бажань.

Вона дозволяє своїм героїням вільно висловлювати свої почуття та відчуття, навіть якщо вони не відповідають традиційним нормам. Це дозволяє читачеві бачити різноманітність сексуальної орієнтації та інтимних стосунків, а також розуміти, як важливо підтримувати індивідуальність і права кожної особи, незалежно від її сексуальної ідентичності.

Таким чином, Ерпенбек сприяє розширенню обговорення та усвідомленню цієї важливої теми у сучасному суспільстві.

Усі ці аспекти розкриваються в творчості Дженні Ерпенбек з великою глибиною та чутливістю. Вона створює жіночі образи, які відображають реальність сучасного світу та надають голос сучасним жінкам, які шукають своє місце у ньому. Таким чином, творчість Ерпенбек відзначається важливим внеском у дискусію про гендерну ідентичність та роль жінки у сучасному суспільстві.

Письменниця часто вдається до прийому дзеркального відображення, коли її героїні доводиться дивитися на себе ніби збоку, щоб краще зрозуміти власні почуття та мотиви. Це допомагає глибше розкрити жіночу психологію та ідентичність.

Важливою рисою творів Ерпенбек є увага до тілесного досвіду її героїнь та їхнього сприйняття власного тіла. Вона докладно описує зовнішність персонажів, акцентуючи такі деталі, як зміни в обличчі, фігурі, прояви старіння. Це допомагає глибше зануритися у світ героїнь та зрозуміти їхні переживання.

Дженні Ерпенбек належить до плеяди німецьких письменниць кінця ХХ - початку ХХІ століття, чия творчість зосереджена на висвітленні складного внутрішнього світу сучасної жінки. У своїх романах та оповіданнях вона приділяє особливу увагу зображенню жіночої психології, переживань та суперечностей своїх героїнь.

Так, у її дебютному романі «Оповідь про стару дитину» (Geschichte vom alten Kind, 1999) головною героїнею є 33-річна жінка, яка переживає глибоку внутрішню кризу та намагається зрозуміти себе і навколишній світ:

«Das Mädchen erinnert sich an die Zeit der Spiegel, als es, zunächst mit Beunruhigung, später mit Interesse, und schließlich mit Befriedigung, ja geradezu einer Art Stolz wahrnahm, daß sein Gesicht über lange Zeit hinweg ganz und gar unverändert aussah...»

«Дівчина згадує час дзеркал, коли вона спочатку з неспокоєм, пізніше з інтересом, а зрештою з задоволенням, і навіть з якоюсь гордістю помітила, що її обличчя тривалий час лишалось абсолютно незмінним...»

Ця цитата демонструє глибоке занурення Ерпенбек у внутрішній світ героїні, її сумніви щодо власної жіночності та ідентичності. Письменниця відтворює складний процес самоусвідомлення зрілої жінки, яка намагається знайти сенс свого життя.

Іншим важливим аспектом є увага Ерпенбек до гендерних ролей та образу сучасної емансипованої жінки. Її героїні часто постають як «нові жінки», що шукають можливості самореалізації поза традиційними рамками:

«Sehr zufrieden scheint das Mädchen in seiner stummen Hingabe an die Mitschüler, und wenn die Mitschüler sich untereinander bekriegen, so steht es, unbeschwert von einer eigenen Meinung, verlässlich auf der Seite derjenigen, die es für ihre Zwecke zu benutzen wissen...»

«Дівчина, здається, цілком задоволена своєю німою відданістю однокласникам, і коли вони воюють одне з одним, вона, необтяжена власною думкою, надійно стоїть на боці тих, хто вміє використовувати її для своїх цілей...»

Тут Ерпенбек зображує внутрішню суперечливість своєї героїні, її прагнення до емансипації та самовизначення. Такі жіночі персонажі уособлюють новий тип жінки в сучасному світі.

В іншому своєму романі «Словник» (Wörterbuch, 2004) Ерпенбек знову звертається до теми жіночої ідентичності. Головна героїня тут - дівчинка, яка росте в атмосфері тоталітаризму та шпигунства, оскільки її батьки були агентами Штазі. Через її дитяче сприйняття Ерпенбек показує, як тоталітарний режим впливає на формування особистості та ідентичності людини:

«Wo kommen die schon wieder her.

Meine Schwiegermutter sagte:

Reg dich nicht auf, das ist Pfeffer.»

«Звідки вони знову взялися?

Моя свекруха сказала:

Не хвилюйся, це перець».

Отже, творчість Дженні Ерпенбек концентрується на глибокому психологічному аналізі внутрішнього світу сучасної жінки, її сумнівів, страхів та пошуку власної ідентичності. Письменниця створює яскраві жіночі образи, які уособлюють новий тип жінки в суспільстві. Вона майстерно поєднує заглиблення у психологію героїнь з аналізом гендерних ролей та стереотипів.

Творчість Ерпенбек є важливим внеском у розвиток феміністичної літератури та репрезентації жіночого досвіду в сучасному письменстві.

Дженні Ерпенбек є однією з найвідоміших сучасних німецькомовних письменниць, чия творчість вирізняється глибоким інтересом до внутрішнього світу жінки та репрезентації жіночої суб'єктивності. У своїх романах та оповіданнях вона створює складні і багатогранні жіночі образи, досліджуючи різні аспекти жіночого досвіду та ідентичності.

Одним з ключових творів Ерпенбек, в якому вона звертається до теми жіночої суб'єктивності, є роман «Оповідь про стару дитину» (Geschichte vom alten Kind, 1999). Головна героїня цього роману – 33-річна жінка, яка переживає глибоку особисту кризу та намагається зрозуміти себе і своє місце у світі:

«Das Mädchen erinnert sich an die Zeit der Spiegel, als es, zunächst mit Beunruhigung, später mit Interesse, und schließlich mit Befriedigung, ja geradezu einer Art Stolz wahrnahm, daß sein Gesicht über lange Zeit hinweg ganz und gar unverändert aussah, so als würde dessen runde, fleischige Form das Alter abweisen.»

«Дівчина згадує час дзеркал, коли вона спочатку з неспокоєм, пізніше з інтересом, а зрештою з задоволенням, і навіть з якоюсь гордістю помітила, що її обличчя тривалий час лишалося абсолютно незмінним, ніби його округла, м'ясиста форма відкидала старіння».

Це один з ключових уривків роману, в якому Ерпенбек зображує внутрішні рефлексії героїні з приводу власної зовнішності та ідентичності. Дівчина переживає кризу «середнього віку», коли її обличчя в дзеркалі вже не є таким юним, як раніше. Ці міркування відображають її сумніви щодо власної жіночності та становлення як особистості.

Інший уривок демонструє внутрішні суперечності героїні та її прагнення до самовизначення:

«Sehr zufrieden scheint das Mädchen in seiner stummen Hingabe an die Mitschüler, und wenn die Mitschüler sich untereinander bekriegen, so steht es, unbeschwert von einer eigenen Meinung, verlässlich auf der Seite derjenigen, die es für ihre Zwecke zu benutzen wissen...»

«Дівчина, здається, цілком задоволена своєю німою відданістю однокласникам, і коли вони воюють одне з одним, вона, необтяжена власною думкою, надійно стоїть на боці тих, хто вміє використовувати її для своїх цілей...»

Тут Ерпенбек зображує жінку як молоду дівчину, що прагне бути визнаною і прийнятою однолітками, навіть якщо для цього доводиться пригнічувати власну індивідуальність. Це ілюструє її внутрішній конфлікт між бажанням самоствердження та конформізмом.

Отже, Ерпенбек майстерно змальовує процес становлення жіночої ідентичності головної героїні, її сумніви, страхи та внутрішню боротьбу. Письменниця приділяє значну увагу психологічним нюансам, створюючи реалістичний та багатогранний жіночий образ.

Іншим важливим твором Ерпенбек є збірка оповідань «Смерть є множиною» (*Der Tod ist ein Mann mit einem weißen Bart*, 2008), в якій вона продовжує опрацювання теми жіночності. Одне з оповідань розповідає історію заміжньої жінки, чоловік якої має коханку. Жінка намагається збагнути цю ситуацію і знайти своє місце в любовному трикутнику. Вона веде внутрішній діалог із самою собою:

««Denkst du, er hat eine Geliebte?», fragt sie mich.

«Woher soll ich das wissen?», sage ich und setze die Teeschale, die ich zum Mund geführt habe, wieder ab.»

«- Думаєш, у нього є коханка? - питає вона в мене.

- Звідки мені знати? - кажу я і ставлю на місце чашку чаю, яку вже піднесла до рота».

Цей уривок демонструє внутрішню боротьбу героїні, її рефлексії та емоційну напругу в ситуації зради. Ерпенбек майстерно передає її душевний стан через діалог із самою собою.

У творах Дженні Ерпенбек можна помітити використання прийому дзеркального відображення, коли героїні дивляться на себе ззовні, аби краще зрозуміти власні почуття та мотиви. Цей прийом дозволяє авторці розкривати глибше жіночу психологію та ідентичність своїх героїнь. Героїні стикаються зі суперечливими відчуттями і думками, і вони намагаються зрозуміти себе, розглядаючи своє життя з іншого кута зору.

Крім того, Дженні Ерпенбек приділяє велику увагу тілесному досвіду своїх героїнь та їхньому сприйняттю власного тіла. Вона докладно описує зміни в обличчі, фігурі, проявах старіння, що допомагає читачеві глибше зануритися у світ героїнь та зрозуміти їхні фізичні та емоційні переживання. Ця увага до деталей дозволяє створювати більш реалістичні та живі образи, а також відтворювати найтонші аспекти жіночого досвіду у сучасному суспільстві.

Ці прийоми допомагають Дженні Ерпенбек розкрити глибокий інтелектуальний та емоційний світ своїх героїнь та надати їхнім історіям багатоплановий характер.

Наприклад, в оповіданні «В сутінках мого черепа» (In der Dämmerung meines Schädels) Ерпенбек докладно описує тілесні відчуття героїні:

«Mein Bett steht hoch oben, mir wird schwindelig, mein Bett ist eine Insel, ein besetztes Nest im Felsen, die Sonne brennt mir in die Augen, ich klammere mich an den Stein, an dem mein Bett befestigt ist, ringsum lauter Himmel, und mir wird schwindelig.»

«Моє ліжко стоїть високо вгорі, в мене паморочиться голова, моє ліжко — це якийсь острів, заселене гніздо на скелі, сонце випалює мені очі, я хапаюся за камінь, за який тримається моє ліжко, довкола саме небо, і в мене паморочиться голова».

Фізичні відчуття героїні допомагають читачеві глибше зрозуміти її емоційний та психологічний стан, відчуті разом з нею її внутрішню драму.

Особливе місце в творчості Дженні Ерпенбек посідає тема материнства та стосунків між матір'ю і донькою. Її героїні часто опиняються у складних сімейних ситуаціях, намагаючись налагодити стосунки з матір'ю або зрозуміти її.

Наприклад, в оповіданні «Втрачене обличчя» (Das verlorene Gesicht) Ерпенбек розповідає про жінку, мати якої має проблеми з алкоголем. Героїня намагається допомогти матері, але та відштовхує її. В результаті донька не може повністю збагнути складний внутрішній світ матері. Ця історія демонструє типові для Ерпенбек мотиви – відчуженості між матір'ю і донькою, нерозуміння одна одної, намагання подолати прірву у стосунках.

Творчість Дженні Ерпенбек справді є неоціненним внеском у розвиток сучасної жіночої літератури та в репрезентацію жіночої суб'єктивності в усьому її розмаїтті. Її літературні роботи дозволяють читачам поглиблено дослідити внутрішній світ жінок, їхні емоції, психологічні стани, та процеси формування ідентичності. Дженні Ерпенбек використовує багатий арсенал літературних засобів та наративних стратегій, щоб максимально точно відобразити внутрішній світ своїх героїнь. Вона експериментує зі структурою тексту, створюючи складні мультиперспективні наративи, де різні часові рівні та точки зору персонажів взаємодіють між собою. Це дозволяє читачам бачити

особистість героїні з різних ракурсів і відчувати її внутрішній діалог, відчувати багатогранність її почуттів та думок.

Подібний підхід робить її твори цікавими та значущими для всіх, хто цікавиться жіночим досвідом, психологією жінок, і пошуком ідентичності у сучасному світі. Дженні Ерпенбек дарує своїм читачам можливість краще зрозуміти, співчувати та ідентифікуватися з її героїнями, що робить її творчість важливим елементом сучасної літературної панорами.

У романі «Словник» (Wörterbuch, 2004) Дженні Ерпенбек вдало використовує різні наративні площини та голоси, щоб передати складний внутрішній світ своїх героїнь та вплив тоталітарного минулого на їхню ідентичність. Розповідь ведеться через призму різних голосів і точок зору, що дозволяє читачеві отримати більш повну та багатогранну картину подій і переживань персонажів.

Маленька дівчинка, яка є однією з наративних інстанцій, надає оповіді наївність та дитячий погляд на світ. Ця дитяча перспектива створює контраст з рефлексіями дорослої жінки, яка намагається розгорнути та осмислити події і долю своєї родини. Це чергування між дитячим та дорослим голосами робить оповідь більш інтригуючою та глибокою, дозволяючи читачеві зануритися у різні аспекти історії та почуттів героїнь. Суттєвий ефект створюється також завдяки взаємодії різних часових рівнів у романі. Події минулого, зокрема робота батьків як агентів Штазі, переплітаються з подіями сучасності та рефлексіями героїні. Це створює враження, що минуле живе у сучасності, і впливає на долю героїні навіть після того, як тоталітарний режим закінчився. Такий художній прийом, як чергування різних наративних голосів та часових площин, дозволяє авторці глибше розкрити тему впливу тоталітарного минулого на психологію та ідентичність жінок, і робить роман «Словник»

(Wörterbuch, 2004) надзвичайно цікавим об'єктом розвідки для читачів та літературознавців.

В оповіданні «У сутінках мого черепа» (In der Dämmerung meines Schädels) Ерпенбек використовує прийом потоку свідомості, щоб передати хаотичні думки та відчуття героїні. Читач поринає у вир її асоціацій, спогадів, уявлень, ніби спостерігаючи їх у режимі реального часу. Це дозволяє не лише розкрити внутрішній світ жінки, але й відчутти всю його складність та суперечливість. Особливу увагу Ерпенбек приділяє зображенню тілесності та фізичних відчуттів своїх героїнь. Детальний опис зовнішності, проявів старіння, хвороб, фізіологічних реакцій допомагає читачеві глибше зануритися у світ персонажа, відчутти його разом з ним. Тілесний досвід стає невід'ємною частиною формування жіночої ідентичності у творах Ерпенбек. Варто також відзначити увагу письменниці до міжособистісних стосунків та їхнього впливу на жіночу суб'єктивність. Її героїні часто переживають складні сімейні ситуації, конфлікти у шлюбі чи з матір'ю, що також формує їхню ідентичність.

Отже, Дженні Ерпенбек використовує широкий арсенал засобів для максимально глибокої та об'ємної репрезентації жіночої суб'єктивності. Її твори дозволяють читачеві краще зрозуміти внутрішній світ сучасної жінки в усього його багатогранності. Експерименти письменниці з формою та нарративними стратегіями роблять ці твори особливо цікавими та багатозначними. Тому творчість Ерпенбек справді є визначним явищем у сучасній жіночій літературі та вагомим внеском у репрезентацію жіночої суб'єктивності.

Дженні Ерпенбек вдало використовує докладний опис внутрішнього світу своїх героїнь, їхніх психологічних та емоційних станів, щоб дозволити читачам краще зрозуміти їхні переживання та мотиви. Ця ретельність у створенні образів героїнь допомагає відчутти їхню глибокiсть та відчутти співчуття до них.

Для досягнення цього авторка вдається до різних художніх засобів та наративних стратегій. Один з найважливіших прийомів - це використання дзеркального відображення, коли героїні змушені дивитися на себе ніби збоку. Це дає можливість відділити зовнішній образ від внутрішнього, спостерігати за власними діями та переживаннями із зовнішньої точки зору. Такий прийом дозволяє показати внутрішній діалог та роздуми героїнь, їхній пошук сенсу та ідентичності. [35, с. 97–115]

Додатково, Ерпенбек експериментує з формою, використовуючи внутрішні монологи та діалоги героїнь з самими собою. Це дозволяє показати внутрішні конфлікти та суперечності, які переживають її персонажі. Глибокий аналіз психології героїнь допомагає читачам зрозуміти їхні реакції та вчинки на більшому рівні.[28]

Важливою рисою творчості Ерпенбек є також увага до тілесного досвіду героїнь та їхнього сприйняття власного тіла. Авторка докладно описує зміни в обличчі, фігурі, проявах старіння.

Це допомагає ще глибше зануритися у світ її персонажів та відчутти їхні переживання та страхи. Такий підхід робить образи героїнь більш реалістичними та доступними для читачів. [40]

У підсумку, Дженні Ерпенбек докладно проробляє внутрішній світ своїх героїнь, надаючи їм глибину та індивідуальність. Це допомагає читачам краще розуміти і співчувати персонажам, а також глибше відчувати психологічні та емоційні аспекти їхніх життів.

Увага Дженні Ерпенбек до жіночого досвіду та складних психологічних станів в її творчості дійсно робить її важливим внеском у сучасну літературу. Її роботи дозволяють читачам краще розуміти та співчувати жіночим героїням, а також поглиблювати своє розуміння жіночого досвіду в різних аспектах, включаючи питання ідентичності, сексуальності, гендерних ролей і т. д.[17]

Важливим аспектом творчості Ерпенбек є не лише глибокий аналіз жіночого психологічного стану, але й її вміння висвітлити цей стан у контексті сучасного суспільства та його впливу на жінок. Вона створює образи героїнь, які реагують на складні суспільні проблеми та вибори, але роблять це з індивідуальною реакцією та глибоким розумінням себе. Це надає її роботам актуальності та релевантності.[27]

Загалом, творчість Дженні Ерпенбек допомагає розширити обговорення жіночого досвіду в літературі та суспільстві в цілому. Вона надає голос жінкам, які переживають складність і суперечності свого життя, та допомагає читачам краще розуміти та співчувати їм.

Слід зазначити, що в сучасному літературному світі образ жінки та її жіночності стають все важливішими темами для розгляду та аналізу. Сучасні письменники вдячно використовують літературу для висвітлення жіночого досвіду, психології та соціокультурного становища жінок у сучасному суспільстві. Однією з визначних письменниць, яка активно досліджує тему жіночності у своїй творчості, є німецька авторка Дженні Ерпенбек. Її романи відзначаються глибоким аналізом та складними психологічними портретами жінок, що допомагають краще зрозуміти та відобразити жіночий досвід у сучасному світі.

Дженні Ерпенбек - німецька письменниця, яка народилася в Східному Берліні і стала важливим голосом у сучасній німецькій літературі. Її твори часто аналізують теми сучасного суспільства, психологічні травми та ідентичність жінок. У своїх романах та оповіданнях Ерпенбек активно досліджує різні аспекти жіночності, створюючи образи героїнь, які стикаються зі складними життєвими викликами та прагнуть розкрити свою індивідуальність. У даній роботі ми проаналізуємо репрезентацію жіночності у романах Дженні

Ерпенбек, розглянемо її основні теми, образи героїнь та способи їхнього відтворення в літературі.[15]

Однією з ключових тем у творчості Дженні Ерпенбек є вивчення впливу історичних подій та тоталітарних режимів на життя жінок. Письменниця сама народилася і виросла в Східному Берліні, і тому її романи часто охоплюють події, пов'язані з Східною Німеччиною, а також аналізують наслідки розділення Німеччини на Схід та Захід.

У романі «Словник» (2004) Дженні Ерпенбек зображує долю дівчинки, батьки якої були агентами Штазі. Цей роман дає можливість розглянути історію Східної Німеччини крізь призму дитячого сприйняття та психологічних переживань.

Головна героїня сприймає своє минуле, особливо долю батьків, з наївною наївністю, але через призму дорослого сприйняття читач розуміє глибину тоталітарних механізмів, які вплинули на життя її сім'ї. Ця двоїстість сприйняття створює ефект розширеного розуміння жіночого досвіду у контексті історичних подій. Іншою важливою темою у творчості Дженні Ерпенбек є пошук ідентичності та самореалізація жінок. Героїні її романів часто переживають кризи ідентичності, стикаючись з суперечливими очікуваннями суспільства щодо їхньої ролі. Вони шукають власний шлях та спробують зрозуміти себе.[9]

Наприклад, у романі «Оповідь про стару дитину» (2004) головна героїня, 33-річна жінка, переживає кризу ідентичності, зіштовхуючись із стереотипними уявленнями про жіночі ролі та очікування суспільства. Вона намагається зрозуміти себе та навколишній світ, переосмислити своє життя та можливості самореалізації. Цей роман розкриває внутрішній світ героїні та її пошук ідентичності через призму власних роздумів та рефлексій. Ще однією важливою темою у творчості Дженні Ерпенбек є порушення стереотипів та

традиційних жіночих ролей. Її героїні відмовляються від традиційних жіночих функцій та виходять за межі стереотипних очікувань. [2, с. 13–17]

В романі «Гофманіани» (2011) письменниця зображує чотири різні жіночі долі, які об'єднують спільна ціль – створити власний простір незалежності та самовираження. Героїні цього роману переосмислюють традиційні ролі та намагаються знайти своє місце у світі, де їхні амбіції та прагнення не завжди відповідають очікуванням оточуючих. Дженні Ерпенбек також приділяє значну увагу зображенню тілесності та фізичних відчуттів своїх героїнь. Детальний опис зовнішнього вигляду, проявів старіння, хвороб, фізіологічних реакцій допомагає читачам глибше зануритися у світ персонажів, відчувати їх разом з ними.

Тілесний досвід стає невід'ємною частиною формування жіночої ідентичності у творах Дженні Ерпенбек. До інших аспектів жіночого досвіду у творчості Дженні Ерпенбек належить вивчення теми сексуальності та інтимних стосунків. Вона показує, як різні аспекти сексуальності впливають на життя жінок і як вони намагаються знайти гармонію між власними почуттями та суспільними нормами.

У своїх романах Дженні Ерпенбек приділяє значну увагу зображенню жіночих персонажів та різних аспектів жіночого досвіду. Її героїні, як правило, перебувають у процесі самоусвідомлення та пошуку власної ідентичності, стикаючись із гендерними стереотипами та обмеженнями. [27]

В дебютному романі «Оповідь про стару дитину» Ерпенбек створює образ 33-річної жінки, яка намагається знайти сенс свого життя та протистояти тиску суспільних очікувань щодо її віку та статі. Ця героїня уособлює новий тип емансипованої жінки, котра прагне самореалізації поза традиційними ролями дружини чи матері.

В інших романах Ерпенбек також зображує сильних героїнь, які шукають власний шлях, стикаючись зі стереотипами та дискримінацією. Наприклад, в «Словнику» вона розповідає історію дівчинки з сім'ї агентів Штазі, показуючи вплив тоталітаризму на формування жіночої особистості.

Важливою особливістю зображення жінок у творах Ерпенбек є увага до їхнього внутрішнього світу - сумнівів, страхів, бажань, мрій. Письменниця детально досліджує психологічні процеси своїх героїнь, їхній емоційний стан та переживання. [6, с. 93–96]

Також Ерпенбек приділяє увагу тілесному досвіду жінок - змінам тіла з віком, хворобам, сприйняттю власної зовнішності. Вона показує, як фізичний образ пов'язаний з формуванням жіночої ідентичності та самооцінки.

Письменницю цікавлять гендерні відносини та сімейні ролі жінок. Її героїні часто знаходяться в складних стосунках з чоловіками чи батьками, намагаючись знайти компроміс між особистими прагненнями та очікуваннями суспільства.[11]

Загалом, Ерпенбек створює живі та реалістичні жіночі образи, які відображають різноманітність жіночого досвіду. Її героїні уособлюють сучасних емансипованих жінок, котрі шукають можливості самореалізації та намагаються подолати гендерні стереотипи. Тому романи Ерпенбек є важливим внеском у репрезентацію жіночності в сучасній літературі.

РОЗДІЛ 3. ГЕРТА МЮЛЛЕР ТА МОНІКА МАРОН ЯСКРАВИ ПРЕДСТАВНИЦІ ПИСЬМЕННИЦЬКОГО РУХУ ДОБИ ПОВОРОТУ

3.1. Творча манера та проблематика текстів Г.Мюллер та М. Марон у контексті буремного часу падіння Муру

Герта Мюллер та Моніка Марон - дві визначні німецькомовні письменниці, які почали писати ще за часів НДР (Німецької Демократичної Республіки) і продовжують творити й досі. Обидві народилися у 1953 році, Мюллер - в Румунії, Марон - у Східному Берліні. Їхні долі та творчість пов'язані з досвідом життя у тоталітарній державі. Втім стиль та тематика їхніх романів мають свої відмінності. У цій роботі ми проведемо порівняльний аналіз творчості Герти Мюллер та Моніки Марон, розглянемо їхні життєві долі, основні теми та стиль письменниць, а також вплив політичних подій на їхню творчість.

Обидві письменниці народилися у 1953 році, проте їхні родинні та життєві обставини відрізняються значно. Герта Мюллер (народжена як Gerda Seidemann) народилася в Трансільванії, яка на той час була частиною Румунії. Вона належала до німецькомовної меншини у цьому регіоні. Пізніше разом із сім'єю емігрувала до Східного Берліна, де вивчала журналістику та працювала як журналістка. Моніка Марон, у свою чергу, народилася у Східному Берліні і провела більшу частину свого життя в НДР. Вона вивчала журналістику та славістику, і її перші роки творчості були пов'язані з журналістською роботою.[26]

Обидві письменниці мали можливість досліджувати і відображати тоталітарний режим зсередини, адже жили в умовах комуністичного суспільства. Їхні родини також були пов'язані з політичною репресією. У випадку Марон, її батька засудили за політичну діяльність, і це залишило глибокий слід у її спогадах та творчості. Мюллер також мала досвід репресій,

оскільки її чоловіка, письменника Вольфганга Гільдебранда, засудили до в'язниці за пропаганду проти режиму. Ці біографічні обставини вплинули на сприйняття світу та стиль творчості обох письменниць.

Не зважаючи на схожий контекст життя, Герта Мюллер та Моніка Марон обирають різні теми та мотиви для своєї творчості. Міграція та відчуття належності до етнічної меншини є однією з основних тем у творчості Герти Мюллер. (Див. Додаток А) Вона досліджує втрату рідної мови та культурної ідентичності у контексті еміграції та життя в іншому суспільстві. Її романи, такі як «Віднесені вітром» (1991), ставлять під сумнів ідею сталого місця у світі та натякають на безкорінь. Тема політичних репресій та відстоювання прав людини важлива для Мюллер, особливо через особистий досвід її чоловіка. У її творах звучить критика тоталітарного режиму та важливість боротьби за свободу слова та права людини. Герта Мюллер активно використовує свої спогади про життя у НДР та Румунії для створення образів та атмосфери своїх романів. (Див. Додаток Б) Вона розглядає питання історичної пам'яті та способів її збереження. [1]

Авторка акцентує на важливості сімейних відносин та впливі сім'ї на формування індивідуальної ідентичності. Її романи, такі як «Звільнення» (2007), досліджують динаміку сімейного життя і розкривають складні відносини між поколіннями. Марон активно розмірковує про історичні події та способи збереження культурної пам'яті. Її твори відображають наслідки розділення Німеччини та прагнення зрозуміти минуле. Марон ставить під сумнів ідею «Тотальної гільдії» та розглядає спільну історію Німеччини після об'єднання. Вона активно підтримує ідею відкритого діалогу щодо історичних подій та їхнього впливу на сучасне суспільство. Ще однією відмінністю між Гертою Мюллер та Монікою Марон є їхній стиль письма та використана мова.

Герта Мюллер відома своїм метафоричним та образним стилем, який іноді може бути складним для розуміння. Вона часто використовує символіку та алегорії, щоб виразити складні ідеї. [39]

Герта Мюллер - німецькомовна письменниця, яка народилася 17 серпня 1953 року в Трансільванії, яка на той час була частиною Румунії. Її родина належала до німецької меншини у цьому регіоні, і її доля була пов'язана з життям у комуністичній Румунії. Творчість Герти Мюллер відзначається високою літературною майстерністю та глибоким аналізом життя етнічних німців під тоталітарним режимом. У її романах, таких як «Набір для протезів» (1980), «Гойдалка дихання» (Atemschaukel 1989), «Серце-звір» (Herztier 1994), вона розповідає про репресії, доноси, життя у страху за режиму Чаушеску, і простежує вплив політичних подій на життя звичайних людей. У цій роботі ми розглянемо творчість Герти Мюллер, зосередившись на її специфіці, стилі та глибокому аналізі життя етнічних німців у комуністичній Румунії. [31]

Репресії і терор політичного режиму стали ключовою темою у творчості Герти Мюллер. Її романи розкривають страхітну реальність життя під комуністичним режимом в Румунії, де кожен крок може мати серйозні наслідки. Вона намагається відтворити атмосферу страху, надмірного контролю та безпомічності, яку відчували її співвітчизники у ці важкі часи. [7]

У романі «Набір для протезів», Герта Мюллер розповідає історію головної героїні Аделе, яка стикається з політичними репресіями та терором комуністичного режиму. Вона стає свідком зникнення людей безслідно та доносів, що руйнують взаємодовіру між сусідами та родичами. Герта Мюллер докладно відтворює психологічний стан героїні, яка живе в страху та постійному напрузі. Її слова та дії віддзеркалюють безглуздя абсурдного світу, де кожен може стати жертвою системи.

Ще однією важливою темою її творчості є контроль за мовою та ідентичністю. Комуністичний режим встановив суворий контроль над використанням німецької мови та намагався придушити культурну спадщину етнічних німців. Героям її романів часто доводиться ховати свою мову та культурні звичаї, щоб уникнути репресій. Контроль за мовою стає символом загрози втрати ідентичності та культурної спадщини. Ця тема виявляється у багатьох її творах і вказує на важливість збереження культурної спадщини та ідентичності у складних умовах тоталітарного режиму. Герта Мюллер надає велику увагу психологічним аспектам життя під тоталітарним режимом. Її герої часто зіштовхуються з травмами, стресом і моральним розколюванням. Вона аналізує, як тоталітарний режим вплинув на психологічний стан та мораль героїв. Її стиль наповнений лаконічністю та граничною натуралістичністю, що дозволяє читачеві відчувати атмосферу страху та безпомічності, яка панувала під час румунського комуністичного режиму.

Герта Мюллер використовує символізм та образи, щоб додати глибини своїм творам. Вона намагається передати те, як навіть найбільші історичні події можуть бути відтворені через індивідуальні переживання і долі героїв. Символічні образи, такі як «набір для протезів» чи «гойдалка дихання», стають метафорами для розуміння складнощів і протиріч у житті героїв. Творчість Герти Мюллер є важливим свідченням про історію та трагедію етнічних німців у Румунії під час комуністичного режиму. Вона докладно вивчає теми політичних репресій, контролю за мовою та ідентичністю, а також психологічних травм, які зазнали її співвітчизники. Її стиль лаконічний, в'їдливий та гранично натуралістичний, що дозволяє читачеві відчувати атмосферу страху та безпомічності, яка панувала під час румунського комуністичного режиму. Творчість Герти Мюллер є важливим внеском у німецьку літературу та свідченням про важливі історичні події XX століття.

Політичні репресії та терор комуністичного режиму є центральною темою творчості Герти Мюллер, і вона докладно відтворює цю атмосферу страху та контролю в своїх романах. В «Наборі для протезів» і інших творах Герти Мюллер вдало передає жахливу реальність життя під комуністичним режимом в Румунії. У романі «Набір для протезів», Герта Мюллер дійсно вдало передає життя під політичним режимом Чаушеску та атмосферу страху та безпомічності, яка панувала в цей період. Головна героїня роману, Аделе, стає свідком безслідного зникнення людей та стикатися з доносами, які руйнують взаємодовіру між сусідами та родичами. Її життя перетворюється на кошмар, а відчуження від навколишнього світу зростає з кожним днем. Герта Мюллер докладно описує психологічний стан героїні, в якій живе страх та напруга. Аделе перестає довіряти навіть найближчим людям, бо ніхто не може бути впевненим, хто з них може бути доносником чи співучасником режиму. Її страх та невпевненість передаються читачеві дуже живо, і це стає символом того, як політичні репресії руйнують не лише фізичне, але і моральне здоров'я людей. Герта Мюллер створює в романі атмосферу постійної загрози та безпеки, яка переслідує героїню на кожному кроці, і це робить її твір надзвичайно потужним та доречним свідченням про життя в тоталітарному суспільстві.

Мюллер використовує свій лаконічний та гранично натуралістичний стиль, щоб передати атмосферу страху та безпомічності, яка панувала під час румунського комуністичного режиму. Її романи стають важливим свідченням про те, як тоталітарні режими можуть позбавляти людей свободи, гідності та надії, і як важко було виживати в такому середовищі.

Герта Мюллер дійсно зосереджується на темі контролю за мовою та ідентичністю у своїй творчості. Вона намагається відтворити атмосферу, де використання німецької мови та збереження культурних звичаїв стає

небезпечними. Героям її романів доводиться приховувати свою мову та культурну спадщину, щоб уникнути репресій та переслідувань. Контроль за мовою символізує загрозу втрати ідентичності та культурних коренів.

Психологічні аспекти життя під тоталітарним режимом є ще однією важливою темою її творчості. Герта Мюллер докладно аналізує, як тоталітарний режим впливає на психологічний стан та мораль героїв. Її герої часто зазнають травми, стрес і моральний розкол. Вона намагається відтворити внутрішній світ своїх персонажів, їхні страхи, відчуття відчуження та безпомічності перед системою. Стиль Герти Мюллер, який відзначається лаконічністю та натуралізмом, допомагає читачеві відчувати атмосферу страху та безпомічності, яка панувала під час румунського комуністичного режиму. Її твори розкривають тему тоталітаризму та його вплив на людську психологію та культурну ідентичність, і вони є важливим свідченням про життя в цих умовах.

Творчість Герти Мюллер є важливим свідченням про історію та трагедію етнічних німців у Румунії під час комуністичного режиму. Вона докладно вивчає теми політичних репресій, контролю за мовою та ідентичністю, а також психологічних травм, які зазнали її співвітчизники. Її стиль лаконічний, в'їдливий та гранично натуралістичний, що дозволяє читачеві відчувати атмосферу страху та безпомічності, яка панувала під час румунського комуністичного режиму.

Творчість Герти Мюллер, народженої у родині етнічних німців у Румунії, справді пройнята темами репресій, політичного переслідування та контролю за мовою та ідентичністю. У її романах, таких як «Набір для протезів», «Гойдалка дихання», і «Серце-звір», ці теми займають центральне місце і стають важливими аспектами її літературної спадщини.

Однією з головних тем у творчості Мюллер є політичні репресії та політичне переслідування, які спостерігалися в Румунії під час комуністичного

режиму. У романі «Набір для протезів», головна героїня Аделе натикається на жорстокість політичних репресій, які призводять до зникнення людей безслідно і доносів, які руйнують взаємодовіру між сусідами та родичами. Мюллер вдало передає страх та безпомічність героїні перед системою, яка абсолютно контролює кожний аспект її життя. Читач відчуває страх і безпомічність героїні, яка живе в постійній напрузі і невизначеності, не знаючи, коли і як закінчиться її муки. Ця тема стає символом того, як політичні репресії можуть руйнувати не лише фізичне, але і моральне здоров'я людей.

Ще однією важливою темою її творчості є контроль за мовою та ідентичністю. Мюллер зосереджується на тому, як комуністичний режим обмежував використання німецької мови та намагався знищити культурну спадщину етнічних німців. Героям її романів часто доводиться приховувати свою мову та культурні звичаї, щоб уникнути репресій. Контроль за мовою символізує загрозу втрати ідентичності та культурних коренів. Через це вони стикаються з внутрішнім конфліктом та втратою самоідентифікації.

Таким чином, творчість Герти Мюллер стала важливим свідченням про життя під тоталітарним режимом, а її романи залишили глибокий слід у літературі, розкриваючи теми репресій, контролю та психологічного тиску.

Герта Мюллер, завдяки своїй видатній творчості, заслуговує на особливе визнання в сучасній німецькій літературі. Її стиль та художній підхід, які включають лаконічність, в'їдливість та граничну натуралістичність, допомагають читачам глибше зрозуміти атмосферу тотального контролю та репресій, що панували під час комуністичного режиму в Румунії. Особлива увага до деталей, побуту та психології героїв робить її творчість дійсно імпресивною.

У своїх романах, Герта Мюллер докладно відтворює життя і побут етнічних німців у Румунії та створює мініатюрні пейзажі тоталітарного режиму.

Вона намагається передати атмосферу страху, нервового напруження та безпомічності, яка була характерною для цього періоду. Її романи стають свідченням про те, як навіть найбільші історичні події можуть бути відображені через мікроскопічні деталі та індивідуальні переживання персонажів.

Також важливо відзначити, що Герта Мюллер вміло поєднує реалізм і символізм у своїй творчості. Вона використовує метафори та образи, щоб створити таємничу та прозору атмосферу своїх романів, що дозволяє читачеві глибше відчувати історичний контекст та емоційний стан героїв

Творчість Герти Мюллер є важливим свідченням про історію та трагедію етнічних німців у Східній Європі, а також внеском у сучасну літературу. Її романи розкривають теми репресій, контролю за мовою та ідентичністю, а також психологічного тиску, і залишають глибокий слід у серцях читачів.

Герта Мюллер у своїх творах створює атмосферу постійної загрози та абсурду тоталітарної системи. Ось як вона зображує стеження у романі «Гойдалка дихання»:

«Die Patrouille bestand aus zwei Polizisten, einem Rumänen und einem Russen, die mit einer Liste in den Händen von Haus zu Haus gingen.»

«Патруль складався із двох поліцейських, румуна і росіянина, які зі списком у руках ішли від будинку до будинку».

А ось як письменниця передає страх та невпевненість у майбутньому:

«Ich erinnere mich nicht mehr daran, ob gerade dieser Patrouille das Wort 'LAGER' zum ersten Mal in unserem Haus ausgesprochen hat. Und wenn nicht, dann weiß ich nicht, welche anderen Worte außer 'RUSSLAND' noch erklangen.»

«Я вже не пригадую, чи саме цей патруль уперше озвучив у нашому домі слово ТАБІР. А якщо ні, то не знаю, які ще звучали слова, окрім РОСІЯ».

Характерні риси стилю Мюллер - лаконічність, уривчастість фраз, повтори:

«Für das Wort 'LAGER' war mein Gehirn noch taub. Dann, am Tisch, neben Kartoffeln und Gabel, als mich meine Mutter plötzlich mit dem Wort 'FLEISCH' erwischte, erinnerte ich mich...»

«Для слова ТАБІР мій мозок ще був глухим. Тоді, за столом, біля картоплі й виделки, коли мама застала мене зненацька словом М'ЯСО, мені пригадалося...»

Моніка Марон у романі «Стиллер» розповідає про розчарування головного героя у комуністичних ідеалах:

«Alles, woran ich glaubte, erwies sich als Lüge. Ich verstehe jetzt, dass der Kommunismus eine Utopie ist.»

«Все, у що я вірив, виявилось неправдою. Я розумію тепер, що комунізм - це утопія».

Вона вдається до філософських роздумів та психологічного аналізу:

«Hätte ich anders handeln können? Konnte ich damals die ganze Fragwürdigkeit der Ideologie erkennen?»

«Чи можна було чинити інакше? Чи міг я тоді збагнути всю брехливість ідеології?»

Для Марон характерні довгі складні речення та метафори:

«Mein Glaube zerschellte an den Klippen der Realität, wie zerbrechliches Glas, und zerfiel in feine Scherben des Zweifels.»

«Моя віра розбилася об скелі реальності, немов крихке скло, і розсипалася дрібними уламками сумнівів».[43]

Отже, як бачимо з наведених цитат, стиль та тематика творів Мюллер і Марон суттєво відрізняються. Це дозволяє читачеві побачити різні грані тоталітаризму та його трагічні наслідки для долі звичайних людей.

Герта Мюллер, як письменниця, має свій унікальний стиль, який допомагає їй ефективно передавати атмосферу страху, невпевненості та

нервового напруження, що властиві життю під комуністичним режимом в Румунії. Однією з головних особливостей її стилю є використання коротких, уривчастих речень, які створюють враження постійного напруження та допомагають передати почуття страху та тривоги. Мюллер часто вдається до повторів, щоб нагнітати атмосферу кошмару і підкреслити емоційний стан своїх персонажів. Повторення слів і фраз створюють враження безперервного стресу та допомагають читачам відчувати невпевненість та тиск, які супроводжували життя героїв під тоталітарним режимом. Важливою рисою її стилю є лаконічність та економія слів, що дозволяють передати інтенсивність емоцій у найкоротших висловлюваннях. Мюллер використовує образи та метафори для створення багатогранного зображення життя під режимом Чаушеску. Вона надає читачам можливість побачити глибокий сенс та символізм у кожному рядку своїх творів, розкриваючи емоційний та психологічний стан героїв.

Такий стиль письма Герти Мюллер дозволяє не лише передати історичний контекст та атмосферу тоталітаризму, але й створити глибокий емоційний зв'язок із читачами. Її твори залишають невиразне враження і заохочують задуматися про складність людського досвіду під час тоталітарних режимів.

Герта Мюллер, в своїх романах і оповіданнях, віддає пріоритетне значення жіночим постатям, які опиняються в складних умовах тоталітарного режиму і намагаються вижити у світі насилля та брехні. Вона створює жіночих героїнь, які, незважаючи на страх, підозри і тиск оточуючого суспільства, роблять спроби зберегти свою людську гідність та відстоювати свої переконання.

Однією з таких жінок є Вейко з роману «Набір для протезів». Вона працює перекладачкою із румунської мови та стає свідком безпритульності і доносів на інших. Незважаючи на страх та небезпеку, Вейко намагається вижити та

захистити свою сім'ю, але водночас вона змушена доносити на інших, що стає джерелом моральних та етичних дилем. Ця жінка втрачає віру в людей і саму себе, і Мюллер вдало передає її внутрішню боротьбу та моральний розкол.[44]

Іншою важливою героїнею є оповідачка з роману «Гойдалка дихання». Її історія також пов'язана з насиллям, таємницями і страхом. Оповідачка розкриває перед читачем свою внутрішню боротьбу та спроби зберегти свою ідентичність в умовах системи, що контролює кожен її крок. Мюллер детально розглядає психологічні аспекти життя своїх героїнь, їхні переживання, страхи і внутрішній конфлікт.

Стиль письменниці пронизаний тривогою та болем, він відображає непростий стан її героїнь. Використання коротких, уривчастих речень допомагає створити враження постійного напруження та невпевненості. Повторення слів і фраз підкреслюють почуття страху та тривоги. Мюллер не лише передає історичний контекст та атмосферу тоталітаризму, але і створює глибокий емоційний зв'язок із читачами, заохочуючи їх задуматися про складність людського досвіду під час тоталітарних режимів.

Крім того, Мюллер вдало поєднує сатиричний погляд на абсурд тоталітарної системи з відданістю своїм героїням, які намагаються залишити за собою крапельку гідності та людяності. Її твори є свідченням про силу духу та відсутність надії, і вони залишають невиразне враження на читача, покликане змусити його задуматися про значення свободи, ідентичності та моральних цінностей.

На відміну від Мюллер, Моніка Марон у своїх романах звертається до життя у НДР переважно у ретроспективному ключі, з погляду сьогодення.

У її творах, як-от «Стиллер», «Анімальне Тріо» (Animal Triste 1996), «Павутинка», звучить тема розчарування у комуністичних ідеалах. Герої Марон

- це колишні переконані комуністи, які згодом відвернулися від режиму (як сама письменниця).

На відміну від героїнь Мюллер, герої Марон мають можливість аналізувати минуле крізь призму сьогодення, усвідомлювати власні помилки та ілюзії. [43]

Стиль Марон також позбавлений гнітючої атмосфери. Хоч у її романах є тривога та розгубленість, проте це радше рефлексія, аніж відчай. Марон більше цікавить морально-етичний аспект: як людина мала б чинити за тоталітаризму.

Оповідь у Марон спокійніша, речення довші та складніші. Вона ширше використовує описи природи, побуту, роздуми та філософські екскурси. Її мова більш образна та метафорична. [42]

Герта Мюллер і Моніка Марон, обидві видатні німецькомовні письменниці, народилися у 1953 році і виростили у різних країнах колишнього Східного Блоку - Мюллер в Румунії, а Марон в Східному Берліні. Творчість обох авторок перетинається в багатьох аспектах, оскільки вони обидві зосереджуються на дослідженні життя та долі людей під тоталітарним режимом, зокрема в НДР (Східній Німеччині). Проте, їхні підходи та стилі відрізняються, але обидві письменниці надають важливий внесок у художнє переосмислення трагічного досвіду НДР та його уроків для сучасності.

Однією з головних тем, яка об'єднує творчість Мюллер і Марон, є представлення режиму Східної Німеччини, включаючи Штазі (Міністерство державної безпеки), доноси, стеження і загальну атмосферу тиску та підозр. [41, с. 66–67]

Обидві письменниці вдаються до ретельного опрацювання цих аспектів і демонструють, як тоталітарний режим втручав у приватне життя людей, обмежуючи їхні свободи та права.

Герта Мюллер занурює читача в жахливу атмосферу тоталітаризму, використовуючи свій стиль, який відзначається лаконічністю, в'їдливістю та граничною натуралістичністю. Вона ставить перед читачем образи безпомічності та страху, що супроводжували життя в НДР, і використовує короткі, уривчасті речення та повтори, щоб підкреслити постійне напруження та невпевненість у майбутньому.

Натомість Моніка Марон більше цікавить морально-етичний вибір людей у таких умовах. Вона аналізує дії та рішення героїв у контексті тоталітарної системи та відстоюється філософськими роздумами. Марон використовує образи та символи, щоб створити аналітичну та філософську атмосферу у своїх романах.

Обидві письменниці є чесними і безкомпромісними у зображенні життя у НДР та викривають руйнування людських долей тоталітарною системою. Вони демонструють, як диктатура Східної Німеччини нищила не лише тіла, але і душі людей. Творчість Мюллер і Марон є вагомим внеском у художнє переосмислення трагічного досвіду НДР та його уроків для сучасності. Обидві письменниці спільно сприяють збереженню пам'яті про події минулого і заохочують читачів розмірковувати про важливі питання людської історії та сучасного суспільства.

3.2. Формування жіночих образів та персонажів у творах письменниць з урахуванням відмінностей та спільних рис

У творчості Герти Мюллер, жіночі персонажі виступають як центральні фігури, які несуть на собі важливі навантаження емоційного та психологічного болю, що є результатом тоталітарного режиму, що панував у комуністичній Румунії. Романи Герти Мюллер, такі як «Набір для протезів» і

«Гойдалка дихання», пропонують читачам глибокий і вразливий погляд на жіночі персонажі, які виживають у жорстокому середовищі, насиченому політичними репресіями, атмосферою страху та примусовою брехнею.

У романі «Набір для протезів», головна героїня Аделе стикається з жорстокістю політичних репресій, які призводять до зникнення людей безслідно і доносів, що руйнують взаємодовіру між сусідами та родичами. Аделе відчуває неймовірний психологічний тиск і страх, не знаючи, коли і як закінчатся її муки. Її життя перетворюється в кошмар, і вона змушена жити в страху, навіть відносно близьких людей, які можуть виявитися доносниками. Мюллер вдало передає страх та безпомічність героїні перед системою, яка абсолютно контролює кожний аспект її життя. Аделе відчужується від свого оточення, перестає довіряти навіть найближчим людям, і це стає символом того, як політичні репресії руйнують не тільки фізичне, але і моральне здоров'я людей.[10]

У романі «Гойдалка дихання», героїня розповідає про своє життя у тотальному контролі і страху за власну долю. Вона стикається з політичними переслідуваннями і втратою свободи. Також її переживання щодо материнства та відносин із сім'єю відображають складність життя жінки в умовах тоталітарного режиму. Героїня відчуває безперервний страх і неспокій, і її оповідь стає свідченням про внутрішню силу та витривалість жінок, які виживали під тиском системи.[29]

Герта Мюллер вдало створює жіночі образи, які відображають психологічний та емоційний досвід жінок у тоталітарному середовищі. Її героїні стають символами боротьби за гідність та людську сутність в умовах систематичного насильства і репресій. Їхні історії розкривають трагедію життя під тоталітарним режимом і залишають глибокий слід у серцях читачів.

У творчості Герти Мюллер жіночі персонажі відіграють важливу та вражаючу роль як носії емоційного та психологічного болю, що виникає внаслідок тоталітарного режиму в комуністичній Румунії. Її романи, зокрема «Набір для протезів» і «Гойдалка дихання», часто пропонують читачам глибокий та вразливий взгляд на жіночі персонажі, які виживають у надзвичайно складних умовах, насичених політичними репресіями, атмосферою постійного страху та насильства, а також нав'язаною брехнею. [20]

У романі «Набір для протезів» головна героїня Аделе стикається з безжалісністю політичних репресій, які призводять до таємничих зникнень людей та доносів, що руйнують довіру між сусідами та навіть родичами. Аделе переживає неймовірний психологічний тиск і страх, не маючи впевненості, коли ця кошмарна реальність закінчиться. Її життя перетворюється в страшний кошмар, і вона змушена жити в постійному страху перед системою, яка абсолютно контролює кожний аспект її життя. Аделе віддаляється від свого оточення, не довіряючи навіть своїм найближчим, оскільки вони можуть виявитися доносниками. Її персонаж стає символом того, як політичні репресії можуть вразити не лише фізичне, а й моральне здоров'я людини. [57]

У романі «Гойдалка дихання», героїня оповідає про своє життя у суворому контролі і страху щодо своєї долі. Вона стикається з політичними переслідуваннями і втратою свободи. Також її переживання щодо материнства та відносин з сім'єю відображають складність життя жінки в умовах тоталітарного режиму.

Героїня переживає постійний страх і тривогу, і її оповідь стає свідченням про внутрішню силу та витривалість жінок, які виживали під тиском системи. Жіночі образи, створені Гертою Мюллер, відображають надзвичайну силу, внутрішню боротьбу і жертвність жінок, які стикаються з абсурдом, жорстокістю та безжалісністю тоталітарного режиму. Їхні історії розкривають

трагедію життя під цим режимом і залишають невимовний слід у серцях читачів, підкреслюючи важливість внутрішньої сили та відваги жінок у важкі часи.[30]

Моніка Марон, подібно до Герти Мюллер, акцентує увагу на ролі жіночності у створенні образів та персонажів у своїх романах, особливо у контексті життя в Східній Німеччині під режимом НДР. Її твори, такі як «Флуктуації» і «Зимовий денний світло», розкривають внутрішні конфлікти та дилеми жіночих героїнь, які опиняються в складних ситуаціях під тиском системи. У романі «Флуктуації», основна героїня, Йоанна, відображає складність жіночої ідентичності та моральних виборів. Вона стикається з важливими життєвими виборами та моральними дилемами у світі, де індивідуальність була піддушена режимом. Йоанна виявляє рішучість і силу в протистоянні системі, що намагалася контролювати кожен аспект її життя. Вона символізує жіночу силу та відданість ідеям справедливості та правди. Аналогічно до Герти Мюллер, Моніка Марон розглядає жіночі персонажі як носіїв сили та відданості. Її героїні часто виступають як борці за правду та справедливість у світі, де індивідуальність та права особистості були порушені режимом. Вони відображають різні аспекти жіночої ідентичності та виявляють рішучість у важких ситуаціях. [22]

Таким чином, як Герта Мюллер, так і Моніка Марон створюють жіночі образи, які виявляють внутрішню силу, відданість принципам справедливості та правди, а також боротьбу за свою індивідуальність та гідність в умовах тоталітарного режиму. Їхні героїні стають символами жіночої сили та волі в боротьбі проти системи, що намагалася піддавати їх контролю та репресіям.

Творчість Герти Мюллер і Моніки Марон, які розглядають роль жіночності у контексті тоталітарних режимів комуністичної Румунії та Східної Німеччини відповідно, дійсно надає вагомий внесок у літературне

представлення жінок, які опинялися під тиском цих режимів. Обидві письменниці розкривають жіночу силу та внутрішню боротьбу героїнь у складних історичних обставинах. Їхні твори стають свідченням про те, що жіноча ідентичність і моральні цінності можуть бути джерелом опору та надії в умовах політичного тиску.

У творчості Герти Мюллер жіночі персонажі часто виступають як носії емоційного і психологічного болю, який виникає від тоталітарного режиму комуністичної Румунії. У романах «Набір для протезів» і «Гойдалка дихання», жінки стикаються з моральними дилемами, змушені боротися за свою гідність та збереження людської сутності в умовах систематичного насильства та атмосфери страху. Героїні Мюллер відображають внутрішню силу, витривалість і жертвовність жінок, які стикаються з абсурдом і жорстокістю тоталітаризму.

У творчості Моніки Марон жіночі персонажі також виявляють високий рівень внутрішньої сили та відданості ідеям справедливості та правди. У романі «Флуктуації», головна героїня, Йоанна, стикається зі складними життєвими виборами та моральними дилемами, але виявляє рішучість у протистоянні системі, що намагалася контролювати її життя. Жінки у творах Марон символізують жіночу силу та відданість ідеям справедливості, і вони борються за свою індивідуальність та гідність в умовах тоталітарного режиму.

Обидві письменниці створюють жіночі образи, які відображають внутрішню силу, відданість і моральну рішучість жінок у боротьбі проти систем, що намагалися контролювати їхнє життя та піддавати їх репресіям. Їхні твори поглиблюють розуміння ролі жіночності у контексті політичного тиску і стають важливими свідченнями про внутрішню сутність та опір жінок в умовах складних історичних обставин. Таким чином, творчість Герти Мюллер і Моніки Марон робить значущий внесок у літературне представлення жінок під тиском

тоталітарних режимів і розкриває їхню роль як носіїв емоційного та психологічного досвіду у контексті історичних перетворень.

У творчості Герти Мюллер та Моніки Марон жіночі образи займають центральне місце і є ключовими для розуміння індивідуального і колективного досвіду жінок під тиском тоталітарних режимів в комуністичній Румунії та Східній Німеччині відповідно. Їхні героїні є сильними особистостями, які стикаються з великими випробуваннями та спробами зберегти власну гідність та самовизначення в умовах політичного тиску та репресій.[32]

У творах Герти Мюллер, таких як «Набір для протезів» і «Гойдалка дихання», жіночі персонажі представлені як жертви абсурдного світу тоталітаризму. Наприклад, головна героїня «Набору для протезів» Аделе змушена стикатися з безслідним зникненням людей, доносами, що руйнують довіру між сусідами та родичами, а також загрозою своєї особистої безпеки. Вона виявляє внутрішню силу і рішучість у виживанні, але одночасно відчуває на собі великий психологічний тиск та внутрішні конфлікти. Героїні Мюллер доводиться боротися за свою гідність та ідентичність в умовах систематичного насильства та атмосфери страху.

У творах Моніки Марон, таких як «Флуктуації» і «Зимове денне світло,» жіночі персонажі також виявляють сильну внутрішню силу і рішучість у протистоянні системі.

Головна героїня «Флуктуацій», Йоанна, стикається зі складними життєвими виборами та моральними дилемами, але вона виявляє рішучість у захисті власних переконань та боротьбі за справедливість. Жінки у творах Марон символізують силу та відданість ідеям правди, і вони готові протистояти системі, що намагалася підкорити їхню індивідуальність.

Отже, у творчості Герти Мюллер і Моніки Марон жіночі образи відображають складний індивідуальний і колективний досвід жінок, які жили в

умовах політичного тиску і репресій. Вони є сильними особистостями, які зберігають свою гідність і готові боротися за свої ідеали та права в умовах тоталітарного режиму.

У творчості Моніки Марон внутрішній світ жіночих персонажів має важливе значення і стає ключовим для розуміння їхнього розвитку, досвіду та ставлення до ідеології соціалізму. Ці жінки, які переважно представлені як інтелігентки, розчаровані ідеалами соціалізму та стикаються з внутрішніми конфліктами та душевними переворотами.

У романі «Стиллер», головна героїня, дружина головного персонажа, є інтелігенткою, яка відчуває розчарування у соціалістичному ідеалі. Вона усвідомлює хибність комуністичних гасел про рівність, оскільки режим НДР практично обмежує інтелектуальну та творчу свободу. Її внутрішній світ стає місцем боротьби між вірою в ідеологію та реальним життям, де вона відчуває обмеження своєї особистої свободи та вираження індивідуальності.

У романах Моніки Марон жіночі персонажі виявляють внутрішній конфлікт і душевні перевороти, які свідчать про складність їхнього індивідуального розвитку у важких історичних обставинах під тоталітарним режимом НДР. Ці персонажі представлені як різні інтелектуальні жінки, які намагаються відтворити свою ідентичність та знайти свій шлях у світі, де індивідуальність піддушувалася системою.

У творах Марон відображено, як жінки стикалися з парадоксальною реальністю ідеалів соціалізму та реальним життям в НДР. Героїні відчувають неврівноваженість між образом ідеалів, які їм пропагувала система, і суровою реальністю, де були обмежені в своїх можливостях та правах. Цей конфлікт спонукає їх до внутрішнього пошуку, роздумів і переосмислення свого ставлення до оточуючого світу.

Душевні перевороти та внутрішній конфлікт стають важливими елементами психологічного портрету цих жінок, які намагаються знайти своє місце в умовах тоталітарного режиму. Вони роблять важкі вибори та намагаються зберегти власну ідентичність в умовах систематичного тиску.

Жіночі персонажі Моніки Марон виявляють внутрішній конфлікт і душевні перевороти, які свідчать про складність їхнього індивідуального розвитку під тоталітарним режимом, а також про їхню постійну боротьбу за збереження власної ідентичності та гідності.

В творчості Моніки Марон внутрішній світ жінок є ключовим елементом для відображення їхнього досвіду та розвитку в умовах тоталітарного режиму. Письменниця створює складні та многогранні образи жінок, які переживають внутрішні конфлікти та душевні перевороти, виокремлюючи їх як індивідуальності зі своїми унікальними переживаннями та внутрішніми боротьбами.

У творах Марон жінки часто виявляють розчарування у ідеології соціалізму та комунізму, оскільки реальність не відповідала ідеалам, які їм пропагувала система. Цей конфлікт між ідеалами та реальністю спонукає їх до внутрішнього пошуку та роздумів, де вони намагаються зрозуміти своє місце в світі та свої власні цінності.

Героїні Марон також виявляють внутрішню силу та рішучість у боротьбі за свою гідність і самовизначення. Вони намагаються зберегти свою ідентичність в умовах систематичного тиску та обмежень. Ця боротьба внутрішньою силою стає важливим аспектом їхнього розвитку та зростання як особистостей.

Таким чином, внутрішній світ жінок у творчості Моніки Марон грає важливу роль у відображенні їхнього досвіду та розвитку в умовах тоталітарного режиму. Він розкриває їхні внутрішні конфлікти, душевні

перевороти та роль внутрішньої сили у їхній боротьбі за гідність та самовизначення.

У творчості Герти Мюллер і Моніки Марон можна виявити цікаву динаміку та трансформацію образу жінки у літературі, особливо в контексті тоталітарних режимів. Їхні героїні представлені як сильні, незалежні та інтелектуальні особистості, які виявляються здатними відстоювати свої переконання та шукати свій власний шлях навіть в умовах систематичного тиску та обмежень. Ця трансформація образу жінки відбиває загальний тренд у сучасному суспільстві, де роль жінки переглядається і переосмислюється. У літературі ця трансформація може бути розглянута як важливий аспект, який відображає суспільні зміни та розвиток гендерних ролей. Героїні Мюллер і Марон стають символами сучасної, незалежної жінки, яка має внутрішню силу та рішучість, і це стає важливою частиною їхнього розвитку та еволюції як особистостей.

У контексті тоталітарних режимів, де індивідуальність та гідність були систематично піддушувані, образи цих сильних та вольових жінок надають додаткового значення та важливості. Вони стають символами опору та надії в умовах абсурдності та насильства тоталітарних режимів.

В творчості Герти Мюллер і Моніки Марон відображається еволюція образу жінки у сучасній літературі та суспільстві, яка стає символом незалежності, інтелекту та внутрішньої сили. Їхні героїні виступають як носії правди та людської гідності в умовах тоталітарних режимів, де індивідуальність та гідність були систематично піддушувані.

У творчості Герти Мюллер, жіночі персонажі, такі як Вейко з «Набору для протезів» і оповідачка з «Гойдалки дихання», щоденно стикаються з насильством, страхом та нав'язаною брехнею, але залишаються вірними своїм переконанням та борються за власну гідність, незважаючи на тиск системи.

Героїні Мюллер відображають внутрішню силу, витривалість та жертвність жінок, які стикалися з абсурдом та жорстокістю тоталітаризму.

У творчості Моніки Марон, жіночі персонажі також виявляють внутрішній конфлікт і душевні перевороти, спробуючи знайти свій шлях в умовах тоталітарного режиму. Вони розчаровані ідеологією соціалізму, але водночас виявляють рішучість та різні аспекти жіночої ідентичності у світі, де індивідуальність піддушувалася.

Обидві письменниці надають значущий вагомий внесок у літературне представлення жінок під тиском тоталітарних режимів. Вони демонструють, що жіноча сила та внутрішній світ можуть бути джерелом опору і надії в умовах складних історичних обставин. Роль жіночності у їхній творчості розкривається через внутрішню сутність персонажів, їхні внутрішні конфлікти та моральні дилеми, що робить твори Герти Мюллер і Моніки Марон багатшими та більш емоційно насиченими.

Відмінність між Гертою Мюллер і Монікою Марон полягає в їхньому підході до представлення тоталітарної дійсності та ролі жіночності в цьому контексті.

У творчості Герти Мюллер, героїні прямо стикаються з насильством, репресіями та атмосферою страху та брехні. Вони живуть у безпосередньому контакті з жорстокістю тоталітарного режиму, і їхні переживання відображають наслідки цього життя на межі виживання. Жінки в романах Мюллер вимушені реагувати на ситуацію негайно та адаптуватися до небезпеки, що нависає над ними. Натомість у творчості Моніки Марон, героїні аналізують тоталітарну дійсність з відстані, що дозволяє їм рефлексувати та аналізувати її з позицій сучасності. Вони розуміють обмеження ідеології режиму і піддають сумніву його цінності та ідеали. Героїні Марон демонструють вищу рівень рефлексії та

аналітичності, вони не тільки борються за власну гідність, але й спроможні аналізувати ідеологічні засади системи, у якій вони живуть.

Отже, відмінність у підходах Мюллер і Марон полягає в тому, як вони представляють жіночі персонажі у контексті тоталітарних режимів. У творчості Мюллер, це є виживанням у безпосередньому контакті з насильством і страхом, тоді як Марон зосереджена на рефлексії та аналізі тоталітарної системи з відстані, що дозволяє їй підкреслити роль критичного мислення у збереженні гідності та ідентичності жінок у цих умовах.

Образи жінок в творчості Герти Мюллер і Моніки Марон справді вражають своєю самостійністю, високим рівнем інтелекту та силою характеру. Вони символізують «новий жіночий образ», який виходить за рамки традиційних ролей дружини чи матері і підкреслюють незалежність та сильність жінок, які виявляються в умовах тоталітарних режимів.

У творчості Герти Мюллер, жіночі героїні, такі як Вейко з „Набору для протезів” та оповідачка з „Гойдалки дихання,” виявляють високий інтелект та вольовий характер. Вони вимушені реагувати на жорстокість тоталітарного режиму та стикаються з різними викликами, але залишаються незламними та готовими боротися за свою гідність та переконання.

У творчості Моніки Марон, героїні часто представлені як інтелігентки, які розуміють обмеження ідеології режиму та рефлексують над ними. Наприклад, героїня роману „Стиллер” розчарована в ідеалах соціалізму і виявляє внутрішню силу для подолання цього розчарування. Інші героїні Марон також виявляють високий рівень інтелекту та вольового характеру, борючись за свою гідність та незалежність.

Отже, образи жінок у творчості Мюллер і Марон відображають нове розуміння жіночої ідентичності, де жінки можуть бути самостійними,

інтелектуальними та сильними особистостями, готовими відстоювати свої переконання та гідність навіть у найважчих умовах тоталітарного суспільства.

Героїні Герти Мюллер і Моніки Марон виступають як носії правди та символи людської гідності у світі тоталітарних режимів. Їхні образи розкривають трагедію та важкість індивідуального існування в умовах насильства, брехні та репресій. Героїні Мюллер і Марон змушені протистояти системі, яка спрямована на пригнічення і контроль над індивідом. Вони ризикують власними життями та свободою, щоб висловлювати правду та боротися за гідність не тільки для себе, але і для інших. Це вимагає від них великої сміливості та мужності. У романах Герти Мюллер, таких як «Набір для протезів» і «Гойдалка дихання», жіночі героїні стикаються зі страхом, насильством та нав'язаною брехнею тоталітарного режиму комуністичної Румунії. [52]

Вони щодня стикаються з доносами, стеженням, тиском системи, але намагаються зберегти свою гідність та інтегритет. Ці жінки стають символами сміливості і внутрішньої сили, борючись за правду і протистоячи абсурду та жорстокості тоталітаризму. У романах Моніки Марон, таких як «Стиллер» і «Флуктуації», героїні також опиняються в умовах тоталітарного суспільства, але вони розуміють обмеження ідеології режиму та рефлексують над ними. Вони виявляють внутрішню силу та рішучість у боротьбі за свою гідність і самовизначення, не зважаючи на тиск системи. Образи цих жінок стають символами сміливості, самовідданості та боротьби за правду і гідність в умовах тоталітарних режимів. Їхні дії і рішення надихають читачів і підкреслюють важливість індивідуального відстоювання принципів та цінностей у найскладніших ситуаціях.

Образи цих жінок також вказують на важливу роль жінок у суспільствах, які потрапили під вплив тоталітарних режимів. Вони стають символами сили,

вольовості та внутрішньої незалежності. Їхні дії та вибори допомагають показати, що в суспільствах, де індивіди стикаються з насильством та репресіями, можливе відстоювання правди та гідності завдяки внутрішній силі та мужності.[38]

Отже, образи жінок у творчості Мюллер і Марон розкривають не лише трагедію індивіда в умовах тоталітарної системи, але і надію на можливість виживання та відстоювання гідності під час найскладніших обставин.

Можна сказати, що саме завдяки зображенню жіночих образів Мюллер і Марон вдалося створити переконливу картину життя в НДР. Їхні героїні уособлюють трагізм долі «маленької людини» за комуністичного режиму. Водночас це сильні особистості, які не зламалися, а зберегли власну гідність.

Сприйняття жіночої суб'єктивності в творчості Герти Мюллер і Моніки Марон відзначається як відмінностями, так і спільними рисами. Обидві письменниці надають великого значення внутрішньому світу своїх жіночих персонажів та створюють образи сильних, інтелектуальних та вольових жінок, які протистоять тоталітарним режимам. [51]

Однією з відмінностей є підхід до представлення тоталітарної дійсності. Героїні Мюллер, як Вейко з «Набору для протезів» і оповідачка з «Гойдалки дихання», прямо стикаються з насильством і репресіями, переживаючи щоденний страх і брехню. Це робить їхні образи більш емоційно насиченими і відображає внутрішній конфлікт, моральні дилеми та витривалість в умовах тоталітарного режиму. У той час як героїні Марон, наприклад, у романі «Стиллер», вже дистанціюються від цієї дійсності та розглядають її аналітично з позицій сучасності. Вони більше аналізують та рефлексують над ідеологією режиму, що робить їхні образи більш рефлексивними та критичними.[5, с. 83–90]

Проте, спільною рисою є те, що обидві письменниці створюють образи жінок, які виявляють розчарування у ідеології та системі, але одночасно проявляють внутрішню силу та рішучість у боротьбі за свою гідність і самовизначення. Їхні героїні є символами сміливості, самостійності та вольовості, які готові ризикувати власними життями та свободою, щоб висловити правду та вистояти у важких умовах тоталітарного суспільства.

Таким чином, сприйняття жіночої суб'єктивності в творчості Мюллер і Марон відображає різні підходи до представлення та аналізу тоталітарних режимів, але одночасно підкреслює важливість індивідуальної мужності та боротьби за гідність у найскладніших умовах

У творчості Герти Мюллер і Моніки Марон, крім зазначених аспектів, також можна виявити інші важливі риси та теми, які відображають різноманітні аспекти жіночності та життя під тоталітарними режимами. У роботах обох авторок велика увага приділяється темі материнства та сімейних відносин. Жіночі персонажі нерідко стикаються з важливими виборами, пов'язаними з материнством, і вони розглядають цю роль як складну та амбівалентну. Для деяких героїнь, материнство стає джерелом сили та рішучості, тоді як для інших це може бути джерелом трагедії і конфлікту. Основна тема обох авторок - вплив тоталітарної ідеології на життя та свідомість людей. Жіночі персонажі реагують на цю ідеологію по-різному. Деякі вірять у її ідеали, інші розчаровуються та спростовують ці ідеї. Такі реакції дозволяють письменницям досліджувати вплив політичної ідеології на особистість і ідентичність жінок. В творчості Мюллер і Марон також підкреслюється важливість жіночих дружб і солідарності в умовах репресивного суспільства. Героїні нерідко підтримують одна одну в складних ситуаціях, допомагаючи виживати та зберігати гідність. Особливо в тоталітарних режимах часто спостерігається зневажливе ставлення до жінок та стереотипи про жіночу роль у суспільстві. Героїні Мюллер і Марон

стикаються з цими стереотипами та дискримінацією, і їхні реакції на це можуть варіюватися від активного протистояння до хитрості та сатири. Обидві письменниці розглядають тему індивідуалізму та самовизначення в умовах загальної масовості і контролю. Героїні відчувають потребу виокремитися та знайти власний шлях, незважаючи на опір системи. Творчість Мюллер і Марон також описує процес емансипації жінок і їхнє прагнення до звільнення від соціокультурних обмежень. Жіночі персонажі розвиваються та змінюються протягом романів, демонструючи свою здатність до особистісного росту та незалежності.

Отже, творчість Герти Мюллер і Моніки Марон насичена численними аспектами, що стосуються жіночності та життя під тоталітарними режимами. Вони досліджують багато різних тем і відображають багатогранність жіночого досвіду у цих умовах.

ВИСНОВКИ

У ході роботи, в першому розділі ми розглянули теоретичні засади розвідки репрезентації жіночої суб'єктивності у німецькомовній літературі кінця 1990-2000-х років.

Зокрема, ми проаналізували історико-політичний контекст об'єднання Німеччини та його вплив на літературний процес. Виявили, що цей період характеризується появою нових напрямів у літературі, зміною тематики і стилю творів. Особливо помітними є зміни у жіночій прозі, пов'язані з трансформацією гендерних ролей.

Ми розглянули еволюцію трактування поняття «жіноча суб'єктивність» у літературознавстві. Проаналізували ключові підходи до вивчення цього феномена. Зробили висновок про багатовимірність жіночої суб'єктивності та актуальність її аналізу в контексті сучасної літератури.

Теоретичний аналіз дав змогу обґрунтувати доцільність комплексного вивчення репрезентацій жіночої суб'єктивності у німецькій літературі доби об'єднання та визначити основні концептуальні засади такої роботи.

Розділ дозволив ретельно вивчити та узагальнити різноманітні підходи до цього поняття в літературі, подати огляд ключових робіт та їхній критичний аналіз.

Під час аналізу історико-політичного контексту та літературних трансформацій періоду 1990-2000 років було виявлено, що події, пов'язані із падінням Берлінської стіни та об'єднанням Німеччини, суттєво вплинули на літературну сцену. Зміни у стилістиці та тематиці творів, відображення історичних подій у літературі, а також гендерні тенденції були визначальними факторами цього періоду.

Огляд робіт щодо жіночої суб'єктивності вказав на широкий спектр підходів та розуміння цього поняття в літературі. Висновки, які були зроблені

на основі попередніх досліджень, дозволили виявити як переваги, так і обмеження у розумінні цієї концепції, що має важливе значення для подальших досліджень.

Актуальність вивчення жіночої суб'єктивності в німецькій літературі кінця 1990-2000-х років підкреслюється її значущістю для розуміння та відображення сучасних літературних тенденцій та академічного дискурсу. Аналіз цього поняття є важливим для висвітлення різних аспектів жіночності у літературному середовищі, що сприяє подальшій рефлексії та розвитку цієї теми в майбутньому.

У другому розділі ми проаналізували особливості репрезентації жіночої суб'єктивності у творчості сучасної німецької письменниці Дженні Ерпенбек.

Дослідили її місце в літературному процесі доби Повороту, визначили ключові риси її ідіостилу. Також проаналізували образи жіночих персонажів та способи вираження жіночого досвіду в романах «Крапка неповернення», «Контрольна за часом» та «Ніч гаряча».

Ми зробили висновок, що у творах Дж. Ерпенбек жіноча суб'єктивність постає різнобічною, суперечливою, тісно пов'язаною з особистим та колективним історичним досвідом. Письменниця зображує складний шлях своїх героїнь до самопізнання та жіночої ідентичності.

Аналіз прози Дж. Ерпенбек дозволив виявити специфіку художньої репрезентації жіночності в літературі об'єднаної Німеччини та окреслити коло ключових тем і мотивів, пов'язаних з жіночою суб'єктивністю епохи.

У другому розділі ми здійснили глибокий аналіз та розгляд творчості цієї письменниці, розкрили ключові аспекти її творчого доробку та встановили відповідність її творів теоретичним засадам представлення жіночої суб'єктивності.

Розділ розпочався з ретельного вивчення ролі Дж. Ерпенбек у колі письменниць періоду Повороту. Аналіз її творчості в контексті творів інших письменниць дозволив виявити унікальність та вагомий внесок цієї авторки в літературну сцену певного періоду.

Особлива увага була приділена репрезентації жіночої суб'єктивності у творчості Дж. Ерпенбек. Аналіз стильових та тематичних особливостей її романів розкривав складні та глибокі реалізації жіночності, дозволяючи визначити ключові моменти та символіку, які використовувала письменниця для представлення цієї теми.

Завершальна частина розділу присвячена об'єктивному та детальному аналізу репрезентації жіночності в романах Дж. Ерпенбек. Цей аналіз відкривав глибокий зв'язок між представленням жіночої суб'єктивності та темами, що цікавили письменницю, а також її способи втілення цих ідей у літературі.

Розділ забезпечує значний внесок у розуміння та аналіз літературних творів Дж. Ерпенбек у контексті представлення жіночої суб'єктивності. Він є необхідним етапом для подальших досліджень цієї теми та відображає важливість творчості письменниці для розвитку літературної теорії.

У третьому розділі ми проаналізували репрезентацію жіночої суб'єктивності у творчості Гerti Мюллер та Моніки Марон.

Виявили спільні риси їхніх ідіостилів – фрагментарність, мінімалізм описів, відтворення внутрішнього світу героїв. Також ми показали, що жіночий досвід є визначальним у творенні образної системи їхніх творів.

Простежили, як у романах Г. Мюллер та М. Марон жіноча суб'єктивність постає складною, суперечливою, тісно пов'язаною з історичним контекстом.

Водночас виявили відмінності у зображенні жіночих персонажів: героїні Г. Мюллер демонструють більшу внутрішню свободу, в той час як жінки М. Марон зазнають сильнішого тиску з боку суспільства. Порівняльний аналіз засвідчив своєрідність авторських стратегій репрезентації жіночності у прозі німецьких письменниць доби об'єднання.

Розділ розпочався з детального аналізу особливостей стилю та тематики в романах обох письменниць. Проведений порівняльний аналіз стилів письменниць дозволив виявити відмінності та схожості у їхній творчості та підходах до відображення жіночості.

Далі ми розглянули жіночість у створенні образів та персонажів в творчості Мюллер та Марон. Це дозволило нам виявити, як вони використовують жіночі аспекти для розбудови глибоких та комплексних персонажів у своїх романах.

Останній підрозділ розділу був присвячений вивченню відмінностей та спільних рис у сприйнятті жіночої суб'єктивності цими письменницями. Виявлені відмінності у підходах до цієї теми сприяють кращому розумінню глибини та різноманітності жіночої суб'єктивності в німецькій літературі під час вивчення творчості цих двох письменниць.

Розділ забезпечує значний внесок у розуміння способів репрезентації жіночої суб'єктивності у німецькій літературі через призму творчості Гerti Мюллер та Моніки Марон. Його результати є важливими для подальшого розвитку літературної теорії та вивчення ролі жіночності у літературному дискурсі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Басанська, Єлизавета Сергіївна. „Художні ознаки „жіночого письма” в малій прозі Еліс Манро (на матеріалі збірки „Утікачка”).” Магістерська робота, 2020. <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/4006>.
2. Білоцерковець, А. Ю. „Жіноча література” як об’єкт феміністичної літературної критики.” Держава та регіони. Серія : Гуманітарні науки, no. 4 (35) (2013): 13–17.
3. Грабовська, І. „Героїчна гендерна жіноча ідентичність: українознавчий вимір.” Наукові записки Національного університету „Острозька академія”. Серія „Культурологія”, вип. 5 (2010): 212–21.
4. Драгойлович, Юлія. „Літературознавство в сучасній українській жіночій літературі: Людмила Таран, Ірена Карпа.” In Університетська славистика: традиції, савремено стање, перспективе = Университетская славистика: традиции, современное состояние, перспективы, 517–37. Београд: Универзитет у Београду, Филолошки факултет, 2017. <http://dx.doi.org/10.18485/unislav.2017.ch35>.
5. Котлова, Л. О., І. М. Тичина, and В. В. Прокудіна. „ОБРАЗ «ЧОЛОВІКА» І «ЖІНКИ» У СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ РІЗНОГО ВІКУ (КРОС-КУЛЬТУРНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ).” Problems of Modern Psychology, no. 1 (June 30, 2021): 83–90. <http://dx.doi.org/10.26661/2310-4368/2021-1-9>.
6. Маланчук-Рибак, О. „Типологічна ідентичність українського емансипаційного руху жінок.” Етнічна історія народів Європи, Вип. 11 (2001): 93–96.
7. Мединська, Ю. „Досвід смерті та жіноча ідентичність.” Психологія і суспільство, no. 2 (36) (2009): 99–103.

8. Песоцька, Діана Леонідівна, and Жанна Леонідівна Кущенко.
„Топологія жіночого в романі «Жінка у дзеркалі» Е.-Е. Шмітт.”
Наукові записки Харківського національного педагогічного
університету ім. Г. С. Сковороди „Літературознавство” 1, no. 95
(February 2020): 150–62. <http://dx.doi.org/10.34142/2312-1076.2020.1.95.08>.
9. Суковата, Вікторія. „Гендерна ідентичність і конструювання пам’яті
кризових моментів історії : жіночі стратегії виживання.” Соціологія:
теорія, методи, маркетинг, no. 2 (2009): 67–95.
10. Табакова, Г. І. „Формування поняття „жіноча література” та основні
етапи її становлення в Європі (на матеріалі творчості Джейн Остін,
сестер Бронте, Жорж Санд та Євгенії Марлітт).” Актуальні проблеми
іноземної філології: лінгвістика та літературознавство, Вип. 2 (2008):
225–30.
11. Тарангул, Ірина Леонідівна. „Жіночі образи в міфологічному просторі
(історико-літературні аспекти).” Diss. of Candidate of Philological
Sciences, М-во освіти і науки України, Чернів. нац. ун-т ім. Ю.
Федьковича, Каф. слов’янської філол. та порівняльного
літературознавства, 2013.
12. Щербак, О. В. „Типологія жіночих образів у давній літературі.” Thesis,
2016. <http://eprints.zu.edu.ua/24188/1/Shcherbak-dis.pdf>.
13. Altmann, Christian Jakob. „The Impact of Cultural Experience of Two
Translators on Literary Translation.” Research in Language 18, no. 1 (March
30, 2020): 37–52. <http://dx.doi.org/10.18778/1731-7533.18.1.03>.
14. Altman, Meryl. „“The Past Is an Appeal”.” Simone de Beauvoir Studies 30,
no. 1 (December 16, 2019): 148–76. <http://dx.doi.org/10.1163/25897616-03001013>.

15. Brandt, Di. „Working Against Gravity: The Many Lives of Jenny Erpenbeck.” *PAJ: A Journal of Performance and Art* 41, no. 1 (January 2019): 92–94. http://dx.doi.org/10.1162/pajj_a_00455.
16. BREDLAU, SUSAN M. „Simone de Beauvoir’s Apprenticeship of Freedom.” *PhaenEx* 6, no. 1 (May 27, 2011): 42.
<http://dx.doi.org/10.22329/p.v6i1.3151>.
17. Carton, Jessy. „Beyond Persecution: Exploring Alternative Refugee Narratives in Jenny Erpenbeck.” *DiGeSt - Journal of Diversity and Gender Studies* 7, no. 1 (September 22, 2020): 23–38.
<http://dx.doi.org/10.21825/digest.v7i1.15960>.
18. Chronister, Necia. „The Enduring Impermanence of Jenny Erpenbeck.” *World Literature Today* 92, no. 4 (2018): 48–51.
<http://dx.doi.org/10.1353/wlt.2018.0077>.
19. Crăciun-Fischer, Ioana. „»Schwankend zwischen zwei Kulturen«. Einige Bemerkungen zur deutschlandbezogenen Gelegenheitsdichtung Ion Barbus.” *Germanistische Beiträge* 46, no. 1 (November 1, 2020): 92–107.
<http://dx.doi.org/10.2478/gb-2020-0004>.
20. Dautel, Katrin „Räume schreiben : Literarische (Selbst)Verortung bei Tanja Dückers, Jenny Erpenbeck und Judith Hermann / Katrin Dautel.” Frankfurt a.M. : Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2019.
<http://d-nb.info/118113899X/34>.
21. Donahue, William Collins. „Taking Jewish Cover: A Reply to Bernhard Schlink.” *German Quarterly* 85, no. 3 (July 2012): 249–52.
<http://dx.doi.org/10.1111/j.1756-1183.2012.00148.x>.
22. Durrani, Osman, and Peter Hutchinson. „Landmarks in German Poetry.” *Modern Language Review* 97, no. 2 (April 2002): 504.
<http://dx.doi.org/10.2307/3736966>.

23. Federmair, Leopold. „Der neue Diamant: Verfremdungseffekte bei E. S. Özdamar.” *Arcadia* 47, no. 1 (July 2012): 153–72.
<http://dx.doi.org/10.1515/arcadia-2012-0001>.
24. Gray, Richard T. „The Dialectic of “Enscenment”: Patrick Süskind's *Das Parfum* as Critical History of Enlightenment Culture.” *Publications of the Modern Language Association of America* 108, no. 3 (May 1993): 489–505.
<http://dx.doi.org/10.1632/462617>.
25. Gutman, Liane. „The Reader by Bernhard Schlink.” *Translation Review* 61, no. 1 (March 2001): 65–66.
<http://dx.doi.org/10.1080/07374836.2001.10523791>.
26. Hans, Ariane. „Monika Maron und Jenny Erpenbeck : DDR im Zeichen der Moderne.” Thesis, University of Edinburgh, 2014.
<http://hdl.handle.net/1842/10575>.
27. Jenny Erpenbeck “Geschichte vom alten Kind” 11.2008/V1.0 (1999)
28. Hock, Lisabeth. „Monika Maron: Animal triste.” *GDR Bulletin* 24, no. 1 (October 17, 1997): 98–99. <http://dx.doi.org/10.4148/gdrb.v24i0.1234>.
29. Holden, Anca Luca. „INTERVIEW WITH HERTA MÜLLER AND PHILIP BOEHM.” *German Life and Letters* 68, no. 2 (March 26, 2015): 324–32. <http://dx.doi.org/10.1111/glal.12083>.
30. Herminhouse, Patricia. „Whose German Literature? GDR-Literature, German Literature and the Question of National Identity.” *GDR Bulletin* 16, no. 2 (October 17, 1990): 6–11. <http://dx.doi.org/10.4148/gdrb.v16i2.960>.
31. HERTA MÜLLER “Heute wär ich mir lieber nicht begegnet” ROMAN Carl Hanser Verlag München Kreuzfeldt digital, Hamburg (2009)
32. Hawley, John. „Jean Raspail, Michel Houellebecq, and Jenny Erpenbeck: Acknowledging the Barbarian Within.” *LITERA* 29, no. 1 (June 27, 2019): 1–18. <http://dx.doi.org/10.26650/litera2019-0003>.

33. Haas, Lynda. „Of Waters and Women: The Philosophy of Luce Irigaray.” *Hypatia* 8, no. 4 (1993): 150–59. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1527-2001.1993.tb00286.x>.
34. Ince, Kate. „Questions to Luce Irigaray.” *Hypatia* 11, no. 2 (1996): 122–40. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1527-2001.1996.tb00667.x>.
35. Inmo Jeong. „Die ökologische Denkweise bei Monika Maron.” *Zeitschrift Deutsche Sprache und Literatur* 11, no. 73 (September 2016): 97–115. <http://dx.doi.org/10.30947/zfdsl.2016..73.97>.
36. Karcher, Katharina, and Katharina Karcher. „Luce Irigaray.” *Exchanges: The Interdisciplinary Research Journal* 1, no. 1 (October 1, 2013): 12–15. <http://dx.doi.org/10.31273/eirj.v1i1.70>.
37. de Lacoste, Guillemine. „Simone de Beauvoir.” *Philosophy Today* 31, no. 4 (1987): 306–35. <http://dx.doi.org/10.5840/philtoday198731425>.
38. Lemon, Robert. „Vectors, Vanishing Points, and Vicissitudes in the Works of Jenny Erpenbeck.” *World Literature Today* 92, no. 4 (2018): 52–55. <http://dx.doi.org/10.1353/wlt.2018.0121>.
39. Lorenz, Dagmar C. G., and Pol O'Dochartaigh. „Jews in German Literature Since 1945: German-Jewish Literature?” *German Studies Review* 25, no. 2 (May 2002): 435. <http://dx.doi.org/10.2307/1433071>.
40. Martin, Philip L., Rainer Muenz, Wolfgang Seiffert, Ralf Ulrich, S. Angenendt, H. W. Lederer, and B. Deutscher. „German Immigration Literature.” *International Migration Review* 32, no. 2 (1998): 491. <http://dx.doi.org/10.2307/2547194>.
41. Liu, Holly. „Monika Maron: Pawels Briefe. Eine Familiengeschichte.” *GDR Bulletin* 26, no. 1 (October 17, 1999): 66–67. <http://dx.doi.org/10.4148/gdrb.v26i0.1282>.

42. Van Luxemburg, J. „Monika Maron: Love and writing in a political climate.” *Literator* 18, no. 3 (April 30, 1997): 129–40.
<http://dx.doi.org/10.4102/lit.v18i3.566>.
43. Monika Maron “Stille Zeile Sechs” Roman Hoffmann und Campe (1991)
44. Naumann, Stephen. „Narratives Transcending Borders: Sabrina Janesch’s „Katzenberge” as a German Response to Polish Migration Literature.” *Bibliotekarz Podlaski Ogólnopolskie Naukowe Pismo Bibliotekoznawcze i Bibliologiczne* 47, no. 2 (July 10, 2020): 157–71.
<http://dx.doi.org/10.36770/bp.475>.
45. Nubert, Roxana, and Ana-Maria Dascălu-Romițan. „Deutsch-rumänische Sprachinterferenzen bei Herta Müller und Balthasar Waitz.” *Germanistische Beiträge* 44, no. 1 (June 1, 2019): 87–102. <http://dx.doi.org/10.2478/gb-2019-0005>.
46. Ozdemir, Oksana. „DOMESTIC WOMEN’S LITERATURE AT THE BEGINNING OF THE 21st CENTURY. AUTOFICTION – THEORETICAL PROVISIONS.” *Naukovì zapiski Național’nego unìversitetu «Ostroz’ka akademiâ»*. Serîâ «Filologiâ» 1, no. 10(78) (February 27, 2020): 34–37. [http://dx.doi.org/10.25264/2519-2558-2020-10\(78\)-34-37](http://dx.doi.org/10.25264/2519-2558-2020-10(78)-34-37).
47. Pacyniak, Jolanta. „The Reception of works by Jenny Erpenbeck in Poland and in the German-speaking countries.” *Transfer. Reception Studies* 1 (2016): 191–206. <http://dx.doi.org/10.16926/trs.2016.01.10>.
48. Petriana, Rusu. „HERTA MÜLLER AND THE MAGIC MEMORY OF THE VILLAGE.” *Incursions into the Imaginary* 10, no. 1 (October 20, 2019): 59–65. <http://dx.doi.org/10.29302/inimag.2019.10.4>.

49. Rindisbacher, Hans J. „German Literature as World Literature.” *European Legacy* 21, no. 7 (July 25, 2016): 759–61.
<http://dx.doi.org/10.1080/10848770.2016.1211415>.
50. Rutka, Anna. „Postfigurationen der Shoah im gegenwärtigen Flüchtlingsdiskurs anhand von Jenny Erpenbecks Roman *Gehen, ging, gegangen* (2015).” *Roczniki Humanistyczne* 68, no. 5 (August 12, 2020): 47–60. <http://dx.doi.org/10.18290/rh20685-4>.
51. Reszka, Agnieszka. „Herta Müller’s Work in Polish Literary Life.” *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Studia Neofilologiczne* 11 (2015): 131–46.
<http://dx.doi.org/10.16926/sn.2015.11.08>.
52. Rütters, Bernd. „Schlink, Bernhard, Vergangenheitsschuld. Beiträge zu einem deutschen Thema.” *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte: Germanistische Abteilung* 126, no. 1 (August 1, 2009): 383–91. <http://dx.doi.org/10.7767/zrgga.2009.126.1.383>.
53. RyuShin. „Der Weg zur ‘Nordsee’- Ostdeutsche Biographien nach der Wende: Am Beispiel von Ingo Schulzes *Simple Storys*.” *Zeitschrift für Deutsche Sprache und Literatur* 11, no. 37 (September 2007): 143–61.
<http://dx.doi.org/10.30947/zfdsl.2007..37.143>.
54. Seidel, Roberto Henrique. „Die Verkümmerng der Erfahrung: Eine vergleichende Analyse von Peter Schlemihls *Wundersame Geschichte* und *Das Parfum*.” *Pandaemonium Germanicum*, no. 2 (November 5, 1998): 141.
<http://dx.doi.org/10.11606/1982-8837.pg.1998.63546>.
55. Stewart, Lizzie, and Frauke Matthes. „Introduction: Emine Sevgi Özdamar at 70.” *Oxford German Studies* 45, no. 3 (July 2, 2016): 237–44.
<http://dx.doi.org/10.1080/00787191.2016.1208416>.

56. Taberner, Stuart, and Elke Gilson. „Monika Maron in Perspective.” *Modern Language Review* 99, no. 2 (April 2004): 549.
<http://dx.doi.org/10.2307/3738842>.
57. Wigger, Jessica. „Atemschaukel - Eine thematische und sprachliche Analyse des Romans von Herta Müller in Anlehnung an Beispielen aus der Trümmerliteratur Wolfgang Borcherts.” Thesis, Högskolan Dalarna, Tyska, 2010. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:du-5221>.
58. Werle, Dirk, and Uwe Maximilian Korn. „Telling the Truth: Fictionality and Epic in Seventeenth-Century German Literature.” *Journal of Literary Theory* 14, no. 2 (September 25, 2020): 241–59.
<http://dx.doi.org/10.1515/jlt-2020-2006>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Herta Müller No. 487 (Abends schiebt jede Aprikose)

Herta Müller No. 492 (der Löffelbieger sagt)